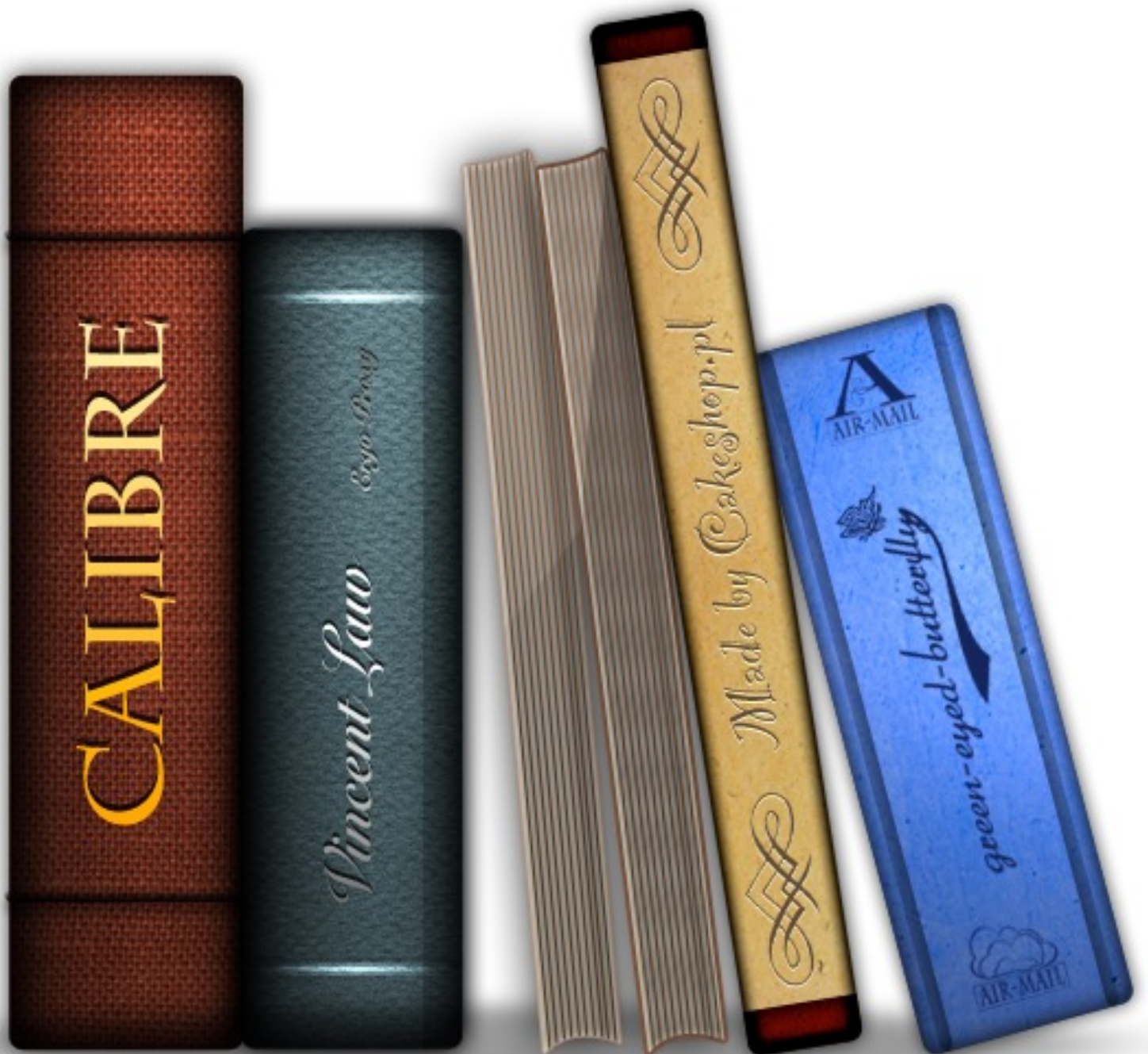

Najlepše pesme

Ljubomir Simović

calibre 0.8.36

Антологија
СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Љубомир Симовић

НАЈЛЕПШЕ ПЕСМЕ

„Антологија српске књижевности“ је пројекат дигитализације класичних дела српске књижевности Учитељског факултета Универзитета у Београду и компаније Microsoft®

Није дозвољено комерцијално копирање и дистрибуирање овог издања дела. Носиоци пројекта не преузимају одговорност за могуће грешке.

Ово дигитално издање дозвољава уписивање коментара, додавање или брисање делова текста. Носиоци пројекта не одговарају за преправке и дистрибуцију измењених дела. Оригинално издање дела налази се на Веб сајту www.ask.rs.

2009.

Антологија

СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Љубомир Симовић

НАЈЛЕПШЕ ПЕСМЕ

Садржај

I

[ЕПИТАФИ СА КАРАНСКОГ ГРОБЉА](#)

[ЂАВО НА СЕЛУ](#)

[НА СЕЧОРЕЧКОМ ГРОБЉУ](#)

[ЗВЕЗДА ПУТНИЦА](#)

[РУГАЛИЦА О ВИНУ](#)

[КОСЦИМА](#)

[ПОПЕВКА](#)

[ПИТАЛИЦЕ](#)

[КЛЕТВЕ](#)

[ЗАГОНЕТКА](#)

[ОД ПОСЛОВИЦА ПРЕЂА И ШВАЉА](#)

[ЗДРАВИЦА](#)

[ОДГОВОР НА ЗДРАВИЦУ](#)

[МОЛИТВА](#)

[ПИТАЛИЦА ПОД ХРАСТОВИМА](#)

[ХРАСТ НА ПОВЛЕНУ](#)

[ХРАСТ](#)

II

ВАШКЕ

ШЛЕМОВИ

МАЛЕ ДРЖАВЕ

ЗИМА У СРБИЈИ 1809. ГОДИНЕ

ЈАДАЦ

ДРВОСЕЧА ПОПУ

ТОБЏИЈА СВОМЕ КОЊУ НА КОМЕ СЕ ВРАЋА ИЗ РАТА

БИТКА НА ЦЕРУ

СЕОБА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ

ОПЕТ ВОЈНА

БАЛАДА О СТОЈКОВИЋИМА

ОКУПАЦИЈА УЖИЦА

ВИДИК ПРИ БЕКСТВУ ИЗ КОСТОЈЕВИЋА

ВИДИК У АУШВИЦУ

ДОЛАЗАК КОМАНДАНАТА

ПЕСМА О КОМАНДАНТИМА

ПЕСМА О НОШЕЊУ ОДСЕЧЕНЕ ГЛАВЕ ДУШАНА РАДОВИЋА КОНДОРА КРОЗ СЕЛА И ПРЕКО ПЛАНИНА ЗАПАДНЕ СРБИЈЕ

НА ТРИДЕСТОСМОГОДИШЊИЦУ БИТКЕ ИЗМЕЂУ ПАРТИЗАНА И ЧЕТНИКА НА ЈЕЛОВОЈ ГОРИ МЕСЕЦА СЕПТЕМБРА ГОДИНЕ 1944.

ЗАПЕВКА НА ГРОБУ КАПЕТАНА ШУЉАГИЋА

ИСТОЧНИЦЕ

ДОМОДРЖНИЦЕ

ВИКАЛИЦА ЖИВАНЕ СА СУБЈЕЛА АЛИ КОЈА ЈЕ ИЗ ОБЛАКА ЗИНУЛА НА ЊЕНЕ ШТАЛЕ АМБАРЕ ВОЋЊАКЕ УСЕВЕ КУЋЕ И ГРОБЉА

КОПИЛУША

СОЛДАТУША

МРКЛА ЈЕСЕН

ПЕСМА О ШИВАЋИМ ИГЛАМА

ВЕЧЕ

ШВАЉА

III

ЗАПИС

МРАК

УЧЕЊЕ У МРАКУ

ЧЕЛНИК

SINGER

ПРОРОЦИ НА КОСОВУ ПОЉУ

БАЛАЧКО ВОЈВОДА

ТРИ ВЕКА У ОБРЕНОВЦУ

УЗИМАЊЕ УЖИЦА

ДРУГИ ЈАДАЦ

МИШУ

КРУНИСАЊЕ БУНДЕВЕ

ТАМНИ ВИЛАЈЕТ

ИСТИНА О ЕКСЕРИМА

ИСТИНА О ПЛАНИНАМА

АУТОПОРТРЕТ СА ГЛАВОМ НА СТОЛУ

ЧИЗМЕ

МРТВА ПРИРОДА СА ПРАЗНИМ ТАЊИРОМ

ЗАШТИТНИК ТЕРАЗИЈА

ПРАГ БЕОГРАДА

ПРАЗНИК У ДОЊЕМ ГРАДУ

КВАНТАШКА ПИЈАЦА

РИБАРНИЦА

ЛАЊСКИ СНЕГ

ПИТАЛИЦА МЕЂУ КАВЕЗИМА

КОШАВА

ВАГА ВУКА КАРАЏИЋА

ПОГЛЕД КРОЗ ТРИ ПРОЗОРА

УПОРИШНА ТАЧКА

IV

ЧИТАЛАЦ НА РАЈЦУ

МИКЕНА

ЧИТАЈУЋИ СРПСКОХРВАТСКУ ЛЕКСИКУ РИБАРСТВА ВЕЛИМИРА
МИХАЈЛОВИЋА И ГОРДАНЕ ВУКОВИЋ

МИТСКА СЛИКА НАД ДУНАВОМ

ДВА СУСРЕТА СА ШАРАНОМ

КАО ИЗ КЊИГЕ ПОСТАЊА

ПОСЛЕ УЖАСА

РУЧАК У КУЈНИ ЗА СЕЗОНСКЕ РАДНИКЕ НА ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДОБРУ У
ТУРИЦИ

ПРАСКОЗОРЈЕ НА ЈЕЛОВОЈ ГОРИ

НА СВЕТОИЛИЊСКОЈ ПИЈАЦИ
ЈЕСЕЊИ КРСТОВДАН
СЛОВО О СВЕТЛОСТИ
СВЕТА ЈЕСЕН
НА САВИНИМ ЛИВАДАМА
ВЕСТ
ВИДИК У СЛУТЊИ
ЗЕЛЕМБАЋ
ПОГЛЕД СА ТОМЕТИНОГ ПОЉА ПРЕМА ВАЉЕВСКИМ ПЛАНИНАМА
ПРЕОБРАЖЕЊЕ
БОГ ОЛУЈЕ У ЛУГАРНИЦИ
ДИМ
ГОСТ ИЗ ОБЛАКА
ЧИСТО СРЕБРО
ПОЧЕТАК ДУГЕ ЗИМЕ
ДОРУЧАК
СНЕГ НА МЕДВЕДНИКУ
ЧУДО НА КОБИЉОЈ ГЛАВИ
ЧУДО У ЗИМИ
ПОКУШАЈ БЛАГОВЕСТИ
МРАК НА ПРАГУ
ПРЕКО СИЊАЈЕВИНЕ, БЈЕЛАСИЦЕ И КОМОВА
СИЊАЈЕВИНА

V

НА СТОЛУ ХЛЕБ И ВИНО
СВЕТОМ ЈОАНИКИЈУ ДЕВИЧКОМ
МАЛИ ОТАЧНИК ЗА ПУТНИКЕ
ПОТОМЦИ СВЕТОГА САВЕ
ХОДОЧАШЋЕ СВЕТОМЕ САВИ
ДЕСЕТ ОБРАЋАЊА БОГОРОДИЦИ ТРОЈЕРУЧИЦИ ХИЛАНДАРСКОЈ

НАЈЛЕПШЕ ПЕСМЕ

ЕПИТАФИ СА КАРАНСКОГ ГРОБЉА

Овде почива тиосав

син миљка и стамене

ветар предвечерњи око свеће облеће

јури њену сенку око ње

искласало жито до звезда

вече се спушта међу гробове

овде почива тиосав сарањен са свиралом

овде почива мртав

тиосав који је хтео да живи макар

претворен у жабу боже прости макар

претворен у дрво зелено

припев

јој улеће облачан ветар у маглу топлих бара

једна звезда праствара ту целу пометњу

ствара

лазара

јој стани реци немој гле птицу како се обара
у сунцем обрубљен пламен у главу цара

станоје од два месеца

спава у колевци од земље

њега нико не памти

родио се крајем јесени умро почетком зиме

мезимче међу мртвима

његов плач не може да се препричава

његова се хумка не прескаче и не обилази

његова се хумка полако претвара у пут

у малом паклу запањених свећа

на његовом гробу је мрак

припев

јој хладан улеће ветар у маглу топлих бара

једна звезда прастара ту целу пометњу

ствара

обара

из овог мирисног неба гле птицу како се

лазара

у сунцем обрубљен пламен у лобању цара

ковиљка ћерка милисава и стојанке

поживе шеснес година

умре на ивањдан

венци птица растурају се у небу

један шугав пас шуња се око хумке покривене

цвећем

прва хладна звезда подсећа на снег

младић и девојче голи спавају на висоравни

ваздухом намирисани боровим ал крст

рашири руке и не да нам даље

ни у шуму ни у

реку ни у

ваздух

припев

лазара

јој плав улеће ветар у маглу топлих бара
ово звездано јутро ту целу пометњу ствара
јој стани крикни немој гле птицу како се обара
у сунцем обрубљен пламен у гроб цара

1957.

ЂАВО НА СЕЛУ

1.

слами

Спавам на тавану штале, у црној ноћи, у

Која мирише на њену косу и врат, и бива

Тесно у овој горкој несаници и тами

Док небом ветар носи пловеће крошње

шљива

Доле дише мој вранац, вран се пресијава,

Шта ли то њему сна и спокоја не да

Лети ветар пун сена, мој вранац не може да

спава

Чувај се вранче да те она не погледа

Дошла је, с белим шеширом, кроз грање,

У зори где се пуши, пун магле, црни стог

Пљускали је таласи класја, у мрачном небу

иза ње

Севнула муња граната као јеленов рог

2.

узбуђења

И потоке и дубину шума и предвечерња

И предвечерње знаке светлости и саму зору

стења

Поље мокро од росе, скамењен пламен

спору

И ову реку кроз шуму, широку блиставу и

Све то затварам својим ребрима, и тај звук,

И твоју мрачну главу која светли у мени,

И полумесец од снега, и брда зелени лук

Који се у зениту самом светли и зелени

3.

Разноси ветар стогове сена, она сад спава,

Мала бакља пшенице у ветру пуцкета

Све, шумом и дрхтањем, ватру подражава

Она је празник, недеља усред лета

пали

Кроз кров без црепа видим њен прозор у лози

Пред њим се дрво, с крошњом од сазвежђа,

Мој вранче, сутра је ујак у њену варош вози

Спавај, мој вранче, сви су коњи заспали

Да ноћ толико не мирише на жито и суво

Сено, на реку и дрвеће, на сан биља и крава

Да толико не мирише на њену дојку и уво

Мој вранче, показо бих ти како се спава

НА СЕЧОРЕЧКОМ ГРОБЉУ

Ког жутица, ког срдобоља,
ко од секира, ко од сабаља,
на исто се свима хвата:
у травуљини - два хвата.

Коме крпа на закрпу,
ком претило на дебело,
на исто се обома хвата:
поред цркве - два хвата.

Ко у постељи, ко на лађи,
ко по кишици, ко преко поља,
ко уз њиву за жетву спремну,
сви одоше у ону земљу.

Оде и звонар у подземно село.
Оде и врач, и винар жедан вина.

Оде и котлокрп, забацивши чело
са остацима круне од иња.

Одоше јунаци, бољи од бољега,
одоше живције, одоше људске але!

Па нећемо ни ми живети довека,
нисмо ни ми веће будале!

ЗВЕЗДА ПУТНИЦА

1.

Да ли те ико на крају пута чека?

Је ли ти небо празно без човека?

Или си мрачна што знаш да горе има

Једно још мрачније сунце, из кога бије зима?

Или знаш таму јутра које не осване?

И колико пепела од једног сунца остане?

2.

Је ли твој сјај твој говор? Јеси ли

засјала кад су те о језик обесили?

И кад ми се глава с блатом помешала

поруку ми шаљеш с небеских вешала?

И док ме је целат у конопце плео
шта сам то у твојем сјају разумео,

па ћу тим пред људима што ме хлебом госте
и пред судијама спремним да опросте?

РУГАЛИЦА О ВИНУ

Ако су господи Грцима и Латинима
спремали гозбе с оваквим винима,
краљеви наши, кукавци нам сињи,
доста су их и поштовали Латини!

киши!

Је ли ово из мочвари захваћено? Слично

Да га пије, повратило би и море!

Е ако смо с овим у прошевине ишли,
лепе смо невесте доводили у дворе!

Па зар овим да се посвете Дечани?

Овим би се и але и гује плашиле!

Па зар си ово пио, Стефане Првовенчани?

Вукашине?

Зар ово, деспоте Угљеша? Ово, краљу

Па зар је ово вино за патријарха?

Ово амброзија? Ово златно пераје?
Пијем, па разумем Краљевића Марка
што пола пије, а пола Шарцу даје!

Ово је вино заседа у мраку!
Жаба у устима, канџа у стомаку!
Није ти ово ни радост сиромаку,
а камоли цару! а камоли јунаку!

Ако смо ово пред Косово пили,
како смо могли - добро смо и прошли!
Боље да су нам браде осмудили
но с овим што нам рекоше: добродошли!

Боље и гуја да пљуне у лице! Боље
и шлем с више рупа него у свирали!
Ако смо од овог узимали причест,
доста смо милости Божје и имали!

С чорбом по прслуку, са шталом у глави,

знам ја, винопије, како вам је било!

Не може нико ко наши винари

од бољега грожђа горе вино!

КОСЦИМА

Ниједно време,

а поготову време

кад осване

среда у суботу,

а поготову време

кад остане више Секулине крви

по Милуновим рукама

но у Секули,

није време да се пева:

Макивије,

косе о чивије!

ПОПЕВКА

Запаљене свеће, као копља
Пободене, јој, у оранице
Задимљене. По телу конопља,
Ваздух дубок до звезде Данице,
над главом ми шуме воштанице,
По гробу ми јабуке бубњају.

ПИТАЛИЦЕ

Шта радите гласници

Скупљамо војску

Шта радите ковачи

Кујемо мачеве

Шта радиш везиљо

Заставу везем

Шта радите стражари

Палимо зборне ватре

Шта радите орачи

Преко кланаца преко река

Кроз планине пуне долина

Под кнежев барјак журимо

Шта радиш кнеже

Име потомству завештавам

Шта радите архијереји

Ми Бога за победу молимо

А шта ти радиш Тодоре

Тешем даске укопнице

КЛЕТВЕ

1.

Ветар ти по земљи погасио све,
све осим свеће на гробу!

Не утеко ни секири,
ни топу!

Немао рибе у Рибници
немао вола у Волујцу
ни овце на Овчару!

Не смео без ножа ни пред брата!

Са кућишта се
на гробиште премештао!

Не нашао ни корена,

ни листа!

Десном руком
чорбу од леве мешао!

2.

Дао капу правити,
немао је на шта ставити!

Жена ти месила
прашину, кишино тесто!

Бежали од тебе
твоја коса, твоје месо!

Залуд браду
изнад потопа дизао!

Колико ти мукама треба,
толико дисао!

3.

На свим ти путевима
оклопници осванули!

Ујахали у твоја жита!
у твоју постељу!
у твоју цркву!

Све твоје дигли на тебе!

Све хајке на твој траг!

Сва зла на твоја добра!

Ал док ти нож не подигнеш
сва зла ти ништа не могла!

4.

Ако у туђем оку

Ниси сунце угасио!

Ако се ниси у вучје доба
вучјим гласом огласио!

Синуло ти сунце из ветра,
из брата, из рибе, кроз храст,
из намерника,
из потока!

Из пшенице до појаса,
под ведрином која расте,

с руком на жени

гледао леђа
потопа!

ЗАГОНЕТКА

Место тучка (с два је
кила три претегло!)
кантарско се јаје
у звону излегло!

ОД ПОСЛОВИЦА ПРЕЉА И ШВАЉА

Више је нахранио напрстак, него казан!

Више је одржала игла, него сабља!

Више је превезла дрвена кашика,

него корабља!

ЗДРАВИЦА

Дабогда ти
догодине била
зрна пасуља
велика ко јаја,
јаја ко тикве,
тикве ко планине!

ОДГОВОР НА ЗДРАВИЦУ

Дај Ми, Боже, пут

ко свилен кончић,

дај ми брда

ко макова зрна:

ваља мени

кроз иглене уши!

МОЛИТВА

Да намирим она дрва!

Да оберем онај грашак!

Да претребим онај пасуљ!

Да разастрем оно биље,
по оном столу, испод оног храста!

Да приставим онај лонац!

Да откључам онај подрум!

Да исечем оном секирицом
оне бундеве за оне свиње!

Да посолим, да испржим,
оне семенке из оне тикве!

Да мирише она дуња!

Она дуња, и она јабука!

Да се слути онај снег!

Да се чују од оних кућа
из оне таме они пси!

А у прозору сија неопран месец!

ПИТАЛИЦА ПОД ХРАСТОВИМА

Кад храст испуни своју храстову меру,
шта бива кад израсте преко ње,
и прстима се дохвати горњег света?

Да ли он можда остале храстове
у нехрастове облике и висине
преко те мере и границе повуче?

Или га остали храстови изопште,

а неко га из тог горњег света
храстовим лењиром

по прстима

туче?

ХРАСТ НА ПОВЛЕНУ

Мудрац међ нама ћути,

ћути јер види

да онај који би могао

при сјају звезда

које сам пали

Јерусалим да зида,

народе да буди,

труљевину гори,

мекиње меси,

међ свињама спава.

Мудрац међ нама ћути,

ћути јер зна

да бисмо од оног

што би могао рећи

највише пречули,

мало разумели,

па и то мало брзо заборавили.

Мудрац међ нама ћути,
ћути јер смо му језик ишчупали,
јер смо га камењем
и цепаницама јер смо га дотукли.

Ал његова се бела коса
у облаке над Повленом и снег
претвара,
његова дуга брада
дубоко у земљу
пушта храстово корење,

ишчупан, његов језик,
у нова времена,
из сваке гране
избија ко лист,
у храстовој крошњи
с вечери на ветру,

никле из воде,
из птица,
из гробова и вукова,
његове речи,
златне и зелене,
цветају, брује и расту.

И док се жена
у њиховој сенци,
гола као из воде,
гола на обе плећке,
пробуђена сунцем
из неба месечевог
мужу сеновитом
до дна перунике отвара,

из долина,
и с врхова брда,
из градова и села,
из столарских радњи,

с дрварских пијаца,
дуге поворке,
одасвуд,
мостови препуни нárōдā,
са секирама и тестерама журе
према храсту.

ХРАСТ

Господара вода, воденица и стада,
скела, мостова, житница и људи,
гледам га како влада,
како сева и грми, како суди,
седећи за трпезом под храстом
који ће га надживети.

И гледам како тај храст,
отад олује, шумни бог,
бог коме сунце изгрева из круне,
освиће у неком зимском јутру
као нарамак дрва крај фуруне.

И чујем како на фуруни зуји чајник,
мирис липе се у снегу осећа,
и видим како скочањене руке
лончетом чаја греје дрвосеча,

чији син излази у пролетњи дан,
ведар, плавичаст,
капу и капут баца на храстов пањ,
копа јаму, и сади нови храст.

||

ВАШКЕ

И без наредбе врховног штаба,
и без команди војних лица,
и без ударца чизме и штапа,
и без труба и хаубица!

Нит им ко кесом звецка из рова,
нит их ко војним судом плаши:
без плате, претње и благослова,
у рат, са војском, иду ваши!

У све шавове, порубе, рупе,
све до најдаљих положаја,
где маршали развију трупе,
Ту и ваши положе јаја!

У казанима, код Текериша,
у доба јесење, мркло и глуво,

кувају се купус и киша,
кува вашљиво војничко руво!

Кувај то руво, пеглај, пали,
искувавај га у чему знаш:
градске бедеме руше маршали,
али градове осваја ваш!

Сви су вашљиви, прале, регрути,
врве ваши по живом лешу,
изнад црвене липе што жути
анђели се бишту и чешу!

Браниоци и нападачи,
Тужиоци, жртве и кривци,
свети ратници и колачи:
вашљивице и вашљивци!

Писана је иста чаша
и вашима, и нашима:

у мртвом свету, крв ће наша
преживети у ва̀шима!

ШЛЕМОВИ

1.

Озбиљни Енглези, с лицем у каљузи,

с носем крај цвета чији мирис неста!

Крај Дегендорфа сахрањени Руси,

Немци закопани на непозната места!

Французи с гасмаском на лицу, пред сонетом,

пред пољупцем И цветом, пред шампањцем!

И Венецијанци мртви под лафетом,

с лицем у пепелу, притиснути ранцем!

У житну звезду зенице су сјајне

упрли, не тражећи причест ни хостију.

Под пламеним небом на обали Рајне

кише су појеле гробље до костију.

На Александер плацу јато врана

гости се на руском официру.

А Грк из Турске у Сибиру сања

да коприву нађе у тањиру.

О, како клонуше на бојиште тврдо

банкар из Келна, винар из Бургоње!

Каква беше јама, колико је брдо,

где смо закопали војнике и коње!

Како су ћутљиви Чеси и Тиролци!

Мирни Пруси неће ни мрава да згазе!

Разваљена кола, бачве, противколци,

пун коњске и људске мокраће и газе

завичај; и пламте још амбари пуни

жита и мишева; некошена трава,

труне грозд на грани, зрно у махуни,

а пет сељака, забачених глава,

лежи, у хладу јабука, и спава.

Сан је помирио Финце и Румуне,
крчмара са Волге с пијанцем из Брисла,
крај трулог Шпанца Норвежанин труне,
- та гомила је цело лето кисла

на буђавом пољу, без гроба и попа,
у расутом житу и локвама крви
И док труне јесен и киша их копа
на земљи светкују победници и црви.

2.

Ко је тај што ме стрела и коље
и чамов сандук брзо стеса
- Док пада чађ на снежно поље
за 70 кила меса?

Ко је тај што ме гони и води
кроз ватру битке и огањ грипа
да једем, спавам, трунем у води,
а кров ми само стара липа?

Нит јесен лечи, нит рана сраста,
сви су ме редом клали и јели,
врана на сувом костуру храста
добиће мозак мој у шлему, као у здели.

3.

А замисли бурдељ с фотељама од плиша
пун бачених флаша конзерви и пива
на прозору је нацртана киша
у наручју дуге једна бреза плива

пазухом

и с мутним капима зноја у маховини под
нежном мишицом заклонивши лице
прекрштајући ногу божанску босу
жена из уста вади укоснице
и забада их у подигнуту косу!

А овде у рову, у подруму битке,
рђају шлемови на киши и хоризонт се љуља.

Кад би макар преживели могли после битке
скувати у шлему шачицу пасуља,

јадикује војник, пушка му виси о грани,
шлем се пресијава у блистању ветра,
војниче, пљуни у шаке, узми ашов, замани,
и копај своју блиску будућност, дубоку пола
метра!

4.

Пакао видех иза мрачне шуме.

Грешници, с лицима од стакла и гуме,

бачени под стабла, у јаме и траве,
мале су казане натукли на главе.

И док им се лобање кувају, да буду
укусна храна за рођену груду,

док трубач цеди пљувачку из трубе,

сито гробље дрема чачкајући зубе.

5.

Пуче кичма змији коју ми је брат
чврсто као уже везао о врат

и са гране плъуснух у пун крви чун.

Бежим. Рог ме гони, сачекује кљун,

и у бекству, мучен ко леднички цвет,
разазнах у мраку још страшнији свет:

жена с брадавицом ко исисан црв
доји врану млекоом црним као крв;

а жохаре људи једу, улов тих,
и бдију, да жохари не поједу њих;

ено и у небу, уз шумарка руб,
засветлуца звезда као златан зуб.

б.

Теби, лето загушљиво
пуно жита и муња,
вама, брезо и шљиво,
јесени пуна плотуна,

вама, хлебе и вино,
вама, мудра искуства,
и теби, домовино
великих плодних уста,

теби, суморно братство
мрака и свеће од лоја,
теби, земно богатство,
и теби, љубави моја,

весећи на брезе
изнад цвећа и стада,
обешен, плазим језик

већи од водопада.

7.

Победа ће (с нама
полети у пад!)
оловом у пилулама
да ти лечи глад.

Завичај ће (гини!)
у сунчани дан
дубоко у глини
да ти нађе стан.

Слобода ће (труни!)
да награди труд:
шлем да ти напуни
као ноћни суд.

8.

После педесет година

(цветања или мрења?
година тешких чамотиња?
увирања ил врења?),

кроз петролејски сумрак и сјај,
по невидљивој црти,
враћамо се у родни крај,
из туђине, сна или смрти.

Промењен свет нас плашио,
нов нових краљева ред,
ал свак се брзо снашао:
то беше исти свет.

Ко пре педесет година,
свако пронађе свој град,
свој кревет пун животиња,
овој шлем, свој нож, свој сат.

Један поруку носи важну

(пре века краљ га послао),
други окреће вола на ражњу
свак наставља свој посао.

Устима ко је пре пола века
(а жедно их разјапио)
принео лонче млека
сад га до дна искапио!

Ко је пре столећа избрисо Сим...
сад стиже и ...еун да избрише.
Ко је пре столећа из луле дим
удахно, сада га издише.

Ко тамне започе мостове
теменом сад их придржава.
Ко темељ тамници постави
сада јој кров завршава.

Пророци престоле скућили,

али ни ноћу не спавају:
од оног што су нас бичем учили
бичем нас одучавају!

А небом опет лете свеци,
кровови, руке, олтари,
шестокрилни анђели
и трокрилни ормари!

Опет космата места на телу
знојаво тело гризу.
Опет смрт са мном у мом оделу
под истом кулом на вису!

Опет се рањено сунце повлачи,
без кола, без коња, без бродова,
и буква шињел облачи,
и храст цокуле обува.

Па бар да једном заспах у нади,

у сенци коња, док пасе!

Да једном жито, које посадох,
угледах како расте!

Па да бар једном крај Рибнице
осетих ђурђевску кишу,
како ми капље с листа на лице,
с лица на њену сису!

да ми још није ове луле...

Гаси то! - газе је ногама
па зар не видиш, богаму,
да и на свице пуцају!

Ко отац, пре пола века,
сад син, док пада ноћ,
због мириса хлеба и млека,
на пушку ставља нож.

И кад се унук, кроз век,

у зори пуној магле,
го до појаса, док шкрипи снег,
над кантом воде нагне,

и пљусне лице, и рашири се
вид испод звезданих круна,
у смрт ће да га понесе мирис
брезове шуме и сапуна.

И опет ће мислити: живот је леп
толико, да гинути вреди.

И опет ће за исти свет
убијати и мрети.

И све ће ове отрове: јесен,
зиму и земљу, вране и врт,
ко лек, под капком да понесе
У туђину, сан или смрт.

МАЛЕ ДРЖАВЕ

Пада киша на добоше

Да закажете свима војводама под вашом
командом

и свима људма поповима и калуђерима

да се сваки свои послова ману

и тако трговци да се ману трговине сваке

Мајстори мајсторије своје да оставе

а земљоделци своје све работе да оставе

и пољска дела и воденице

Пада киша на добоше

о да нам вреди

из пушчане цеви цветом

из топовске јабуком црвеном!

о да нам вреди

ђурђевком на мач!

Пада киша на добоше

ЗИМА У СРБИЈИ 1809. ГОДИНЕ

Љуто пред турском најездом, две војводе,
два кнеза, Милоје Петровић Трнавац
и Петар Добрњац, запенише, ускипеше,
закрвише се - ко? - Петар и Милоје,
- око чега? - око тога ко ће испред кога!

Крв се са кнежева рашири у народ
и, дубље него мачем из облака,
расцепи се, расколи српска земља
- на шта? - на петровце и на милојевце!

И макар милојевци, као и петровци,
гинули од истог коца и конопца,
и макар их, као и петровце,
Турци истим гвожђем окивали,
они ће с Турцима против петроваца
пре но с петровцима противу Турака!

И кад, изгубљени у незнаној земљи,
од исте глади гину, у истој зими,
нити би петровац чанак од милојевца,
Нит би милојевац капу од петровца!

ЈАДАЦ

Ужичани Сремце, Левчани Космајце,

ексером у око, кундаком у јајце!

Сомборац ножем пори Смедеревца,

па му на калем намотава цревца,

а о курјацима и да не говорим!

Свињар овчара сустиже у Чачку,

и у Чачку му на живот ставља тачку:

у распорен му трбух ушива пса и мачку,

а о џелатима и да не говорим!

Кувар на пекара сикће,

ракиџија на винџију палаца,

у дану црњем од ноћи

пољубац ми пружа верна љуба,

препун змијских језика и зуба,

а о змијама и да не говорим!

У потопу

свети Петар светом Павлу не да руку,

по Јерусалиму

свети Марко уходи светог Луку,

а о Јуди и да не говорим!

Од родитеља ме језа хвата,

од синова бежим кроз иглене уши,

пред сестрама се кријем у мишју рупу!

Брат ми ударцем цокуле просипа супу,

а о небрату и да не говорим!

ДРВОСЕЧА ПОПУ

Раоник са рђом

сламу са пламеном

главу са зобницом

ништа са никада

венчавај попе

кад се већ и памет лудог

са страхом паметног

венчала

и царствује нам!

ТОБЏИЈА СВОМЕ КОЊУ НА КОМЕ СЕ ВРАЋА ИЗ РАТА

Да колика је, светица наша, земља!

Изађе сунце
иза Гојкове ковачнице,
обасја липу пред црквом,
орах пред основном школом,
амбар, општину, гробље и пут,
па за Раденкову воденицу
зађе.

Доро мој!
Колики за њу изгибоше
реко би човек царевина!

БИТКА НА ЦЕРУ

- Боље да звезде бројиш него њих

- Излазе из воде из траве из грмља

- Од чега ли их толике направише

има их тушта и тма

- Какви ли су им оно коњи - Штајерци

- Ено претрчавају кроз ону пшеницу

- Кроз онај шумарак јашу два по два

- Не зна се да л запад светлуца гушће од

севера

шлем до шлема пушка до пушке сја

- Топови су им напуњени снегом

- Хоће ли нам ико помоћи данас

ако Бога зна

- Море устајмо зграбимо ово вила
ово пушака и ово дреновака
и не огледајмо се лево-десно
не изгледајмо војске са видика

Чујете ли људи шта вам кажем

У ову битку може само
војска без иједног војника

СЕОБА СРБИЈЕ

У зло се сели, доброселица!

Пртеном врећом огрнут Неготин,
Београд са шлемом на рањеној глави,
Ужице с рана разгонећи вране,
Обреновац на носилима.

Ваљево с гробом на рамену,
са точком око врата Врање,
Крушевац носећи одсечену главу,
вуку се преко Косова.

Оста на северу, на вешалима, Космај,
видик на југу затварају обриси гробова;
бежи из својих шума Копаоник,
на дренову штаку ослања се Повлен,
оглувео од топова.

Дрвље и камење ваљајући, дрина,
Тимок, загрцнут мутним кишама,
Лаб, пун потопљених топова и свиња,
глибовита Колубара,
штапом пипајући, слепа Нишава.

гробљем,

Узлеће Петрова црква, праћена својим
сија Грачаница у облаку, изнад расула,
окружени жетвама узлећу Сопоћани,
лети Жича, лете Високи Дечани,
пуна јабука, пред њима
Ћеле-кула.

Кућа из куће избачена,
дрво из дрвета прогнано,
заглибљени већ до рамена
кроз разливена гацамо блата;
ни из небеског блеска ни из чамца
нико нам руку не пружа;

тону градови, планине, тону цркве,
за прамен магле
дављеник се хвата.

Над баром што нам се попела до браде,
од девет небеса, осам се смрачило,
а девето се дими.
Све изнад њих се запалило!

Гледамо тај пламен
високо изнад голети,
гледамо тај пламен,
- у њему још ничега нема!

Ни онај ко нас води не зна
хоће ли одозго да нам сине зора,
или пожар у коме ћемо,
град за градом, жито за житом,
изгорети.

ИЗВЕШТАЈ

Благоје на Дрини, пун шрапнела,
Тодор са главом далеко од тела.

Милутин у првом пешадијском пуку,
Урош без једног ока и без руку.

Раденко носећи под пазухом певца,
Младен у шуми иза Крагујевца.

Милун под Нишом од аероплана,
Стеван у војној болници од рана.

Милош у албанском снегу, док га прти
друг, који костур посто је пре смрти.

Гојко у мору што се брзо склапа
пуно нафте и војничких капа.

ОПЕТ ВОЈНА

Пала Пољска, скоро ће и Москва.

Нема соли, брашна, гаса, воска.

У Ужице натиснула војска.

Људска лица дошла као згуре.

Вију барјак ветруштине суре,

барјак изнад крајскомандантуре.

Војска спава на шанку, на поду,

по столовима, пред црквом, у ходу,

лежући у блато и у воду.

Са пекарнице откинута фирма.

Војска, иза трубе која свира,

кроз спаваће собе маршира, маршира.

Снег и вране попали по свему.

Увија се војник у мушему
и ћути, ћути, ко рупа у шлему.

Крај путоказа, гаврана уз коску,
Тешки војници, Бог би знао ко су,
Пролазе за Санџак и за Босну.

У Дрежнику - луч у кров од сламе,
џак на коња, карабин на раме,
домаћина у гроб до колена.

Па ка Увцу, кроз дим, кроз тескобу,
а на пустом остаје на гробу
снег јесењи, цвеће без корена.

БАЛАДА О СТОЈКОВИЋИМА

Бије батинаш, богме својски распалио,
пуца нам кожа, лете мрвице меса;
бије сат, бије два, бије три,
откуд му толико штапова и беса?
Удара богато, удара од свег срца,
већ му се лице од напора криви,
губи дах, застаје, предише, више не може,
и пада мртав уморан,
а ми живи.

Поређају нас везане уза зид,
пуцају у нас, - прска нам лобања,
прска цеваница, подлактица, коска,
отежасмо од олова у телу.
Дође и вече. Уморили се стрелци.
Одвезују нас, псују нам Бога и мајку.
Са стрељања се враћамо кући ко с посла,

и док се у кујни подгрева вечера
жене нам крпе рупе у оделу.

После вечере прегледам домазлук:
закрпим кров, подупрем ограду,
накупим кишницу у каце и араније.
Уто и спавању време. Пре но заспим
кажем жени: вешаће ме у пет,
гледај да ме пробудиш нешто раније.

Ујутру вешала, нова новцата, чврста,
ужад јака, џелати обучени,
- руку на срце, ничему замерке нема.
Вешају нас брзо, вешто и лако.
Висимо тако обешени до мрака,
време је вечери, скидају нас, - ми живи,
сви нас туку и псују; али ако.

Сутрадан зором довуку грања и дрва,
наслажу ломачу, за њу нас голе вежу,

принесу шибицу, потпале,
и гори тако, гори недељу дана,
цела варош од пепела посиви.
Кад све догори, ми изађемо из дима,
краљица пада у несвест, а краљ
трља очи и гледа нас запрепашћен:
Сунце вам ваше, па ви опет живи!

на точку,

Растржу нас коњма на репове, распињу нас
секу нам главе, руке и ноге - страшно!
Стрељане нас вешају, поклане нас гуше,
не знамо зашто, а није ни важно.

Судијама је већ свега тога доста!
Смењују стрелце, отпуштају војнике,
целате вешају - они им као криви.

Па опет на нас: те топузином, те топом,
те вешај, те сеци, те кољи!

А ми живи.

Није ту нешто у реду, шапће народ,
то неко штити судије од греха!

А и нас каткад хвата зебња пред сан:
нисмо бесмртни, неће то дуго овако,
доћи ће једном и нама крај,
нећемо издржати,
и умрећемо
од смеха.

ОКУПАЦИЈА УЖИЦА

Капути се претворили у шињеле,
шешири у шлемове, ципеле у чизме,
ћирилица у латиницу.

Киша се претворила у снег,
јагњетина у коњетину.

Школа је постала касарна,
црквени звоник митраљеско гнездо,
штампарија коњушница,
биоскоп војни магацин.

Само је градски затвор
(с чијег бих прозора,
кад бих се попео себи на рамена,
видео можда пијацу с мало снега)
остао оно што је и био: затвор,

једина чврста, једина стална тачка,
кроз све промене и времена.

ВИДИК ПРИ БЕКСТВУ ИЗ КОСТОЈЕВИЋА

Осврнух се

с коња у касу,

и, пре но ме прогута ноћ,

видех:

под све гушћим,

све црњим облацима,

бачена покрај згаришта,

остаје,

чека снег,

свиња о коју је

обрисан крвав нож.

ВИДИК У АУШВИЦУ

Мој видик није више
планински венац,
ни морска пучина,
ни на пучини
постављен свадбени сто;

цео мој видик
сад је ово голо,
ољуштено,
јаје,
на које веје
со.

ДОЛАЗАК КОМАНДАНТА

Док богови из облака,
из грашка, ковиља,
из лепих ката,
с мувама и винским мушицама,
беже,

у напуштено небо,
које пламти,
певајући ујахују
команданти.

Од топова и петлова
грлатији,
од кобила које јашу
гузатији.

ПЕСМА О КОМАНДАНТИМА

Кроза нас галопом, пуцајући,
певајући и халачући, пројаше,
изјаше пред нас са заставама,
и сад пред нама - шкрипећи седлима,
фишеклијама, опасачима, футролама,
рукавицама, ремницима и чизмама - јашу
команданти, на рамену са псећом,
овнујском, свињском главом, и телећом.

Певајући оно што нам се не пева,
и славећи оног ко нам се не слави,
идемо и стижемо и где нисмо хтели:
на празно место, на које пада мрак.

Командантима ни трага, ни гласа.

Куда су, кад су, како су настали?

с наших рамена питају се псеће,
овнујске, свињске главе, и телеће.

ПЕСМА О НОШЕЊУ ОДСЕЧЕНЕ ГЛАВЕ ДУШАНА РАДОВИЋА КОНДОРА КРОЗ СЕЛА И ПРЕКО ПЛАНИНА ЗАПАДНЕ СРБИЈЕ

Душан Радовић Кондор је заклан
јер је клао.

На прагу команде, на самом прагу пакла,
брат га заклане жртве ножем закла.

Заклан Кондор паде у јесењу траву,
осветник допаде и одсече му главу.

Диже је на мотку и разви заставу,
па с главом одјаха низ шуму храстову,

и јаше, кроз јелове, брезове шуме, и букове,
кроз бежаније, кроз разбијене пукове,

касом и галопом, низ пољане,

дижући увис препелице и вране,

ноћевајући на месечини, крај жара,

на коњу једући, будећи добошара,

с Лима и Увца на Повлен и на Маљен,

кроз пошту срушену, кроз млин до темеља

спаљен,

свакој пијаци, свакој цркви, свакој кући,

одсечену главу показујући.

А одсечена је глава, косе плаве,

више од живе говорила главе:

да се нисмо одмакли од пакла

ако је стрелац стрељан, ако је кољач заклан.

НА ТРИДЕСТОСМОГОДИШЊИЦУ БИТКЕ ИЗМЕЂУ ПАРТИЗАНА И ЧЕТНИКА НА ЈЕЛОВОЈ ГОРИ МЕСЕЦА СЕПТЕМБРА ГОДИНЕ 1944.

На врх Дрмановине сиђи, узми дурбин,
па низ Јелову гору до Јасиковца,
од Јасиковца према Спасовњачи,
од Спасовњаче до на Ђаков камен,
на Околишта, па према Кондери,
од Кондера преко Шупље липе,
на Бобију, на Савин камен и Кик,
са Крушевља на Таталију,
од Ланишта до Велике равни,
с Велике равни до у Губин дђ,
с виси на вис, дурбином заокружи:

зелене се, у недоглед,
огромне шумске масе:
букове шуме прве,
друге и треће класе.

Скини капут,
засучи рукаве,
узми ашов,
будак ил мотику,
и, засуканих рукава,
гологлав и бос,
под којом хоћеш
од ових букава
копај, ископаћеш:
иструнулу чизму,
зарђалу цев,
шуноглу, пређицу,
табакеру,
или људску кост.

Широм ових шума и ливада,
по јаругама и по јендецима,
Нико не зна колико хиљада
и хиљада погинулих има.

Ал зна се да нема
Ни једног од ових које трава крије
ко од руке кума, оца, сина,
или брата, погинуо није.

ЗАПЕВКА НА ГРОБУ КАПЕТАНА ШУЉАГИЋА

Већ смо земној препуштени сили,
њеном суду, њеном руганију;
већ смо Јудин целов окусили!
А тек ћемо у Гетсиманију!

Већ су страже у недоба глуво,
у капама где се ваши коте,
коцком наше поделиле руво!
А још нисмо стигли до Голготе!

Војници су у мраку заспали,
угасивши лучеве и свеће:
осуђене, већ су нас распели!
А тек расте дрво за распеће!

Већ нас голе кундацима гоне,
већ у главу уперена цев је!

А тек ће нас у сточне вагоне,
тек ће, преко Драве, за Кочевје!

Већ крваву варицу варимо,
већ прискаче крвник, да нас коље,
већ гинемо, и већ крваримо!

А тек ћемо на Лијевче поље!

ИСТОЧНИЦЕ

Ко каже да ће свеци и јунаци?

Иду удовице јунака, иду
мајке светаца, пекара, бојаџија
- бежите с пута! - иду веренице
и сестре мртвих ђака и регрута!

Иду пред касарне и затворе, иду
на стратишта, бојишта, губилишта,
иду, од цеђа изједених руку,
с торбом на леђима, с колевком на куку!

Иза мужева, који носе пушке,
кроз крај спаљен, опустошен и го,
оне, ко утвари, носе иглу и конац,
носе брашно, сапун, шибицу, со.

Ко каже да у светлост? Иду у мрак,
из ког се и звер, престрављена, враћа,
иду кроз крв, кроз коју не могу мужеви,
иду кроз грех, кроз који не смеју браћа!

Не палите им пећ ни петролејку

- њима је топло и светло и без ватре!

Вратите у шкрињу вунене чарапе

- оне ће и босе преко снежних гора!

Не спремајте им, лађари, једра и весла

- оне ће и без лађе преко мора!

ДОМОДРЖНИЦЕ

Жене које перу кошуље лоповима,

које убицама пресвлаче постељу;

жене које кувају липов чај

и сипају га прехлађеним џелатима;

које издајницима рукавице плету,

и паликућама лампу над вечером пале;

којима нико није толико грешан

да га не окупаш, не нахраниш, и не огрејеш,

И нико толико моћан

да му не помогнеш,

И нико толико туђин

да га оставиш у невремену пред вратима.

ВИКАЛИЦА ЖИВАНЕ СА СУБЈЕЛА АЛИ КОЈА ЈЕ ИЗ ОБЛАКА ЗИНУЛА НА ЊЕНЕ ШТАЛЕ АМБАРЕ ВОЋЊАКЕ УСЕВЕ КУЋЕ И ГРОБЉА

Стани, ало! Натраг, ало!

Сукњу дижем изнад главе, ало!

Гледај, ало! Нагледај се, ало!

Добро гледај, ало, да би знала,
ако би загризла на шта си зинула,
каква би те ала прогутала!

Појешће ти коње до потковица!

Појешће ти језик, срце, крила,
канџе, перје, и остало сало!

И све ће јој, ало, бити мало!

Још би триста стотина таквих ала
у ову алу над алама стало!

Гладни меса, жедни крви, долетели
на крилатим коњима без узда,

погледајте како зија, како зева,
пећ, пећина, провалија, ала,
која би вас надушак прогутала,
мрачни облаци, зинули на сва уста!

Задигнем пртenu сукњу изнад главе:
ево овом те алом терам, ало!
Ако више себи желиш добра
но што нама мислиш зала, ало,
бежи, ало, главом без обзира,
да те оно на шта си зинула
не би прогутало!

КОПИЛУША

И оном који кроз мрачне облаке,
севајући, распирује олују,
и оном који се, гоњен том олујом,
пописао, у земуницу склања,

- јача од клешта, слађа од кошнице,
од роја пчела гушћа и брујнија,
црња но да је муњом опрљена,
од месечарке црвенија и љућа,
од брескве сочнија, од масла бујнија,

шљива: бичем надвоје пресечена,
јерибасма: месечина у устима,
ноздрва змаја,
диња,
димњак и бунар,
зумбул у пролеће,

земљани лонац кад стегне цича зима

моја је чавка отворена свима!

Ја свима рађам, рађам и дању и ноћу,
рађам све, облаке, планине, реке,
синове и кћери, мајке и мужеве,
рађам ковачнице, путеве, рађам точкове,
храстове, раж, ковиле, лађе и ласте!
Све што видиш на мојој сиси расте!

Каину рађам Авеља, Авељу Каина,
рађам и бога у облаку, и штуку у реци,
ако треба, и самог ђавола рађам,
рађам и свецу и грешнику, и црву и мраву,
док се у мојој утроби пени бог
сису нудим ђавољим устима

нек је и зло,

само да није ништавило,

нек је и грех,
само не јаловина,
нек је и мука,
само не пустиња!

СОЛДАТУША

Ошишану,

воде је преко пијаце,

боса међу чизмама гази снег,

гола ко јаје

бели се кажњена глава,

и цела пијаца,

кроз снег који не престаје да пада,

гледа је како чека ко ће први

да је пљуне,

сад, кад свака курва

сме да је опсује, да јој се наруга,

да је прстом покаже, да је снегом,

да је блатом,

да је кундаком тресне.

Дечак се,

у сну,

окреће на другу страну.

И кроз лептире гледа како она,
боса из летње кујне низ степенице,
силази у башту, седа на плетену столицу,
спушта плетиво у крило, и на сунцу,
препуном пчела и водоплава, сунча се,
гола са левом сисом у сенци десне.

МРКЛА ЈЕСЕН

Не може

да се дише

од мрака.

Нико се не нада ни шибици на истоку,

а камоли звезди или зори.

Само домаћица,

скупивши сукњу међ колена, клечи

пред отвореним шпоретом,

и, као свитац који се пали и гаси,

њено лице на махове се озарује

жаром, у који дува, да га разгори.

ПЕСМА О ШИВАЋИМ ИГЛАМА

Иглама, које су некад кроз облаке
летеле са златним,
црвеним, плавим, зеленим,
љубичастим И белим, свиленим, реповима,
сад су црни, вунени, репови израсли,
сад те игле, црним реповима, шију
заставе и покров за Србију.

ВЕЧЕ

Сунце се гаси.

Шваља пали лампу.

Сунце се гаси,
битка је изгубљена,
рањени јунак
испушта мач и шлем.

Рањени јунак
испушта мач и шлем,
а шваља узима
иглу и напрстак.

ШВАЉА

Скупљам трине,
трице и кучине,
дрешим мртве чворове,
мокре узлове,
где год који конац нађем
подижем га,
плав на зелен надовезујем,
у клупче га намотавам,
не бих ли га једном
у иглу уденула,
не бих ли једном, обневидела, почела
да пришивам рукав за кошуљу,
браћу за рођаке,
земљу за облаке.

ЗАПИС

Као што сељак пред туђим војскама

на разна места,

у подрум,

иза јаруге,

под храст,

закопава жито,

Муницију, пушку,

ракију, лампек,

иконе, сукно и маст,

тако и ја,

у мрачно време ово,

све што имам скривам,

пола у нејасно,

пола у незаписано слово.

МРАК

Не светли ништа ни у кући,

не светли ни на сокаку.

Неко с неким о твојој судбини

разговара

у мраку.

Узалуд чекаш, дигавши

очајно лице из шака.

Не виде им се ни лица, ни имена,

ни речи им се не чују

од мрака.

Немаш појма шта се дешава,

ти ниси у том колу;

а то је твоја глава

међу њима

на столу.

Не знаш да л ће ти главу на пањ,
ил ће те с лађе, у цаку.
Ти знаш само толико,
да се то ради
у мраку.

Одмиче ноћ, а ти чекаш
да ти се пресуда јави.
Тебе не зову на разговор,
а суде
о твојој глави.

Црне у довратку чекају те чалме,
црне рукавице претресају ти стан.
Нико ти неће рећи зашто мораш
да дигнеш косу и наслониш образ
на пањ.

Соба се дими од кафа и од лула.

Твоја глава, ил рука, шта је сад пало на вагу?

Не знаш, не видиш, не чујеш,

све се то ради

у мраку.

(Из Хасанагинице)

УЧЕЊЕ У МРАКУ

Оне које крвави мајстори муче,
и који не знају да се бране и боре,
још крвавији пратомајстори уче
да од зла спасава само горе;

да те од секире сабља ослободи,
да те из поплаве извлаче чакље и кукле,
да те у мутној И леденој води
из уста кечиге отимају штукле;

да се, кад сјаши, дизгини и узде
одузму од сукненог хајдука
зато да их, узјахавши, узме
гвоздена рукавица и рука;

да се руке, везане наопако,
дреше да би везале брата јединога;

да се од ђавола ослобађа тако
што се црњи ђаво прогласи за бога.

ЧЕЛНИК

Када треба да сева, он чкиљи,
када треба да грми, он жубори!
Нити зна шта хоће, ни како ће,
ал треножац не мисли да преда!
Он не може, он не зна, он не сме,
он не уме, а другоме не да!

Не зна ко је, не зна чије,
не зна шта је, не зна одакле је,
али зна да низашта са земље,
и низакакво сијање с небеса,
неће склонити шапу с плећке меса!

Он не види шта му је у лули,
а прича нам шта је за облаком!
Он нас учи просу и пепелу,
он нас учи рогом, он нам пут

показује кокошијом ногом!

На том путу наше слово бледи,
наша нит се тањи,
селимо се у кртице и мраве!

С тог пута гледамо:

сијају његови сланици и чокањи
где су некад сијале свете главе!

SINGER

Мића Савић иде преко поља,
на коњу носи шиваћу машину.

Крошуму, крошевар, три седмице дана,
узводу, низводу, путем и беспућем,
преко сувати, преко бујне паше,
он иде пешке,
а шиваћа машина коња јаше.

Иде Мића Савић преко брда,
калем златног конца у сандуку носи.
Капу забацио, сив шињел огрно,
иде пред коњем и пева, а не зна
да носи машину која неће шити
оно што се њему, златним концем, шије,
него оно што се њози шије,
црним концем, у сумрачје црно.

ПРОРОЦИ НА КОСОВУ ПОЉУ

Кажу нам не бојте се, кажу нам смирите се,
кажу нам слободно отворите прозоре, врата,
увуците конац у иглу, укључите мотор,
умочите четку у боју, наложите ватру,
посолите месо, узмите дете у крило!

Кажу нам будите потпуно спокојни,
чуде нам се зашто се забога плашите,
кажу нам да то нипокоју цену,
кажу да то неће, да не сме, да не може бити!

Кажу нама,
који знамо
да је већ било.

БАЛАЧКО ВОЈВОДА

Једе,

гледај га како једе,

не једе само рукама,

него и ногама,

с говеђине се на овчетину баца,

меша посно са мрсним,

печено с куваним,

прекувано с пресним,

једе заклано, једе удављено,

одерано, ошурено, рашчеречено,

поховано, барено, чорбасто,

недосољено, пресољено, пребиберено,

једе из свих тањира,

сарму, јабуку, паприку, рибљу главу,

дрвени се,

забреко брекће,

тешко дише,

али једе,
непоколебљиво једе,
једе, једе, једе,
до побједе!

ТРИ ВЕКА У ОБРЕНОВЦУ

1.

Г лув судија по путу пише штапом.

Глув кројач концем нишани у иглу.

Под сијалицом од 20 свећа, глув,
на тезги бакалин сапун сече канапом.

2.

Сад нова сила сија, али не спасава,
као што нас ни бивша није спасла.

Цена главе пада,
ко што је падала,
цена брашна расте,
ко што је расла.

3.

Седим с камилицом у лончету и чајнику,
са угрејаним црепом на стомаку.

Ништа се не чује.

Чује се купус са шпорета у мраку.

УЗИМАЊЕ УЖИЦА

Ничег о куки, ничега о клину!

Ничег у подруму, ничег на тавану!

Ничег ни на тезги, ни на ваги!

Ни сребра ни злата, ни брашна ни соли,
ничег нисмо нашли, а душеке,
а јастуке, а перине, а сена,
све смо бајонетима изболи!

Као да су кроз Ужице прошли
неки мишеви што не једу само,
ко други мишеви, сланину и сир,
него мишеви који једу восак,
амове, седла, узенгије, узде,
мишеви који једу сијалице,

ексере, сапун, тестије, тестере!

Мишеви од којих не можеш сакрити
ни иглу у сену,
ни пушку у шаши,
ни шашу у магли!

Мишеви које не плаше наше претње,
наше клетве, пресуде и псовке!

Мишеви који једу мишоловке!

ДРУГИ ЈАДАЦ

Доћи ће време кад нам неће дати
озеблим на сунце, на пијаце и улице.

Доћи ће време кад ћемо бежати
у кртичњаке и земунице.

Доћи ће време кад ћеш се од брата
сакривати код јазавца и вука,
кад ће над црквама од пепела звона од блата
да клати у магли безнадежна рука.

Доћи ће време без хлеба и соли,
кад ћемо по гробљима коприву сејати,
доћи ће време кад ћемо се голи
корењем хранити, пепелом грејати.

Доћи ће хладно време снега и дима,
кад ће ти ђаво бити бог,

гавран побратим, а гуја посестрима,
док ти ураста крило, а расте рог.

Доћи ће време да из мишје рупе
промолиш нос, оњушиш месо и супу,
да на клупу попењеш гладно дупе,
а дупе с клупе сагнаш у мишју рупу.

Доћи ће време и постаћеш јачи,
и колико јачи толико ситији,
бундевом крунисан јахач на крмачи,
све дебљи, све тежи, све убојитији.

Доћи ће време и устаћеш из кострети,
и засјаћеш у злату и у свили.

А ми из пепела, ми ћемо остати
у пепелу у коме смо и били.

МИШУ

Нећеш више, мишу,
да будеш миш?

Досадиле ти мачке,
мишоловке,
отрови против мишева,
досадиле ти змије, сове,
мишари и друге грабљивице?

Па би сад хтео да будеш нешто велико,
коњ,
ил нешто веће,
Обреновац,
или још веће,
Београд,

а да л се икад замислиш,
да л се упиташ,

зашто Београд

сања да постане миш?

КРУНИСАЊЕ БУНДЕВЕ

1.

Одведем га на пољопривредно добро!

Било је много јесењих послова!

Једну по једну, изнесем алатке!

И лепо му кажем:

Ако ти је ова лопата тешка и велика!

Ако ти је и ова тешка и велика!

Ако ти је и ова најмања велика!

Ако ти је и ова најлакша тешка!

Најбоље би било да копаш кашиком!

За раднике су трпезу поставили

насред поља, под велики дуд!

Све се пуши, чиније, кутлаче!

Ја га посадим у чело трпезе!

И лепо му кажем:

Ако ти је ова кашика мала!

Ако ти је и ова велика мала!

Ако ти је мала и ова највећа!

Најбоље би било да једеш лопатом!

2.

Да није сабирања и одузимања,

а поготову да није дељења,

не би од њега било јачег рачунције!

Био би зидар, да му не смета мистрија!

Био би јахач над јахачима, да му не сметају

седло, узде, мамузе и узенгије!

Да му не смета јеванђеље, био би поп!

А могао би постати и патријарх,

кад би разликовао гуске од анђела!

Он је целог живота носио

главу празну а зобницу пуну!

А ништа од тога није нам сметало
да му под ноге положимо глобус,
у руку скиптар, а на главу круну!

3.

Као да никад није кусао купус
из порције, калајном кашиком.
сад, златним ножем и виљушком, једе
јаребице, кечиге, кајсије
и ананас, из златних тањира!

Као да није одрасто међу свињама,
на двору држи мајмуне и пауне!

Зрнима грожђа кљука папагаје!

Као да није до јуче мењао
трице за кучине, кучине за трице,

данас би мењао распоред планета!

Откако је на главу ставио круну,
то више није онај исти човек!

Ајде што је круна променила њега,
на његову је главу натакнута,
али зашто је променила и нас?

Зашто се ми,
који му јуче не бисмо допустили
ни да нам чизму пољуби, данас јагмимо
да га пољубимо у краљевски прстен?

4.

Како смо се тако брзо, тако лако,
одrekli свега у шта смо веровали?

И како смо се тако брзо, тако лако,
овој новој вери приклонили?

Зар ми у Бога верујемо мање
него куварица у пијачну вагу?

Зар је наша нада у Господа
мања од наде рибара у црва?

Колико вреди наша тврда вера?
Литар уља? Кило соли? Товар дрва?

Да ли ће нам ова друга вера
трајати дуже него она прва?

ТАМНИ ВИЛАЈЕТ

У шта су нас ово утерали?

У шта су нас ово затворили?

У овоме је мрачно ко у рогу!

Може ли неко да кресне шибицу?

Овде је тесно као у тестији!

Овде је и тесно, и ниско, и уско!

Сада видим како је мишу у тикви!

Можда је ово бунар? Какав бунар!

Мало је ово да би било бунар!

У најбољем случају, могло би бити ћуп!

Како је пространо, могло би бити и цев!

Зна ли ико да каже шта је ово?

Шта је да је, пучина сигурно није!

Дао бих главу да је ово земуница!

Ако није земуница, онда је трап!

Ми смо овде под неким поклопцем!

Је ли то поклопац сандука или лонца?

Није то горе поклопац, него чеп!

По грмљавини коју озго чујем,

неко нас је затворио у бубањ!

(Да нам то над главом није неко дно?)

Кажите како у ово да се сместим!

Ако стане реп, не може рог,

ако стане рог, не може реп!

Погледајте сами, и процените,

па, ако може да се уђе, да уђем,

а, ако не може, отворите да изађем!

Проведосмо у овом цео век,

а нема наде да сазнамо где смо!

Да нисмо доспели у нечију торбу?

Под нечију капу? У нечији џеп?

Ил смо сви стали у иглене уши?

Крајње је време да нам неко каже
шта је ово, тиква или џак,
мишја рупа или мишоловка!

(А шта ако је ово цео свет?)

Ко то толико, ногама, песницама,
удара ноћас по овом поклопцу?

Ми изгибосмо не бисмо ли изашли,
а нека будала погибе да уђе!

Која ли је хајка њему за петама,
кад у ову склања главу?

ИСТИНА О ЕКСЕРИМА

С рибом у зубима, теби је граница
изронила испред самог прамца!

Граница ти иде кроз кокошке,
иде ти кроз овце, иде кроз кромпире!

Границу су ти довели до пред кућу!
Граница ти иде испред носа!

Преко прага гледаш
ко преко границе!

Али њима ни то није доста,
а тебе ни то није отрезнило!

Како можеш да ми кажеш да јесте?

даскама цоловачама, попречно и унакрст,
даскама као дрвеним путачама,
споља ти закивају прозоре и врата!

А ти им изнутра додајеш ексере!

ИСТИНА О ПЛАНИНАМА

Ми смо границу држали иза облака!

А јутрос нам је осванула на прагу!

Оном ко је унутра не да напоље,

оном ко је напољу не да унутра!

Кланицу је оставила без сточне пијаце,

рибљу пијацу је оставила без реке!

Граница ми прелази и преко трпезе:

кашика у једној држави, чорба у другој!

Где је почињала даљина, сад је рампа!

Скраћени су сви путеви и летови!

Ширине се сузиле, висине смањиле!

Нестали су нам са видика Алпи,

нестали Анди, нестали Хималаји!

Па шта ако су нестали Хималаји?

И са Забучја можеш довући дрва!

Па шта ако су нестали Анди и Алпи?

Види ли се с врхова планина

даље него с врхова ових мрва?

АУТОПОРТРЕТ СА ГЛАВОМ НА СТОЛУ

Расту ми на прагу,

расту ми у олуку, расту на крову,

по свим собама

расту ми коров и трава!

А мени се спава!

Нападају ме мрави,

рука ми се до лакта црни од мрава!

А мени се спава!

У села нам ујахују војници,

пале сена,

хватају гуске и патке,

на друмове изгоне

стада оваца и крава!

А мени се спава!

Разваљују ми врата кундацима,
туку ме,
хапсе ме,
бацају ме низ степенице у мрак,
препун дрвених и гвоздених справа!
А мени се спава!

Неко, не видим ко,
позива ме у борбу за слободу,
тражи победу истине и правде,
победу устава, закона и права!
А мени се спава!

Бацио сам пушку и капу!
Нека победи снег!

На сто се спушта,
као на дно,
моја глава!

Мени се спава,

угасите,

мени се

спава!

ЧИЗМЕ

Видим да имаш првокласне чизме!

Не памтим кад сам видео такве чизме!

То су чизме од најбољег бокса!

Не само из неке јесење суснежице:

у тако добро грађеним чизмама

човек би се и из потопа вратио сув!

То су заиста праве државне чизме!

Погледај само како су потковане!

На свакој има бар пола кила гвожђа!

То није само обућа, то је оружје!

Кад си обувен, ти си и наоружан!

Нема тога пред чиме ће устукнути

човек обувен у тако моћне чизме!

Ти на тим дебелим ђоновима стојиш

као кула на темељима!

Не само блато, макадам и снег:
те велелепне чизме газе све!
Газе прсте, газе зубе, газе уста!
На ђоновима разносе брашно и крв!

Зар се никада ниси запитао
зашто су ти обули те чизме?
Зар зато да, штитећи нечије шешире,
шутираш и разбијаш нечије главе?
Главе као лубенице и тикве?
Главе као земљане ћасе и лонце?

Зар се никада ниси запитао
да те чизме можда нису од камена,
а газде су те послале преко воде?

Да ли си се икад запитао
да ли ћеш успети да изујеш те чизме?
Зар их се нећеш никада ослободити

и, бацивши их далеко у трње,
бос и ослобођен поћи према реци,
бос и ослобођен кроз пчеле и цвеће,
бос и ослобођен кроз белине снега,
белих рада, облака и оваца?

Докле мислиш да стигнеш у тим чизмама?

Зар ћеш обувен у крваве чизме
лећи у земљу, крај босих отаца?

21. мај 2000.

МРТВА ПРИРОДА СА ПРАЗНИМ ТАЊИРОМ

По двадесетом певању Одисеје

Твој тањир је празан.

Али твој телевизор
одлучно тврди да је твој тањир пун:
на ТВ-екрану,
крунисана першуном и кромпиром,
у твој тањиру царује говедина!

Наравно, ти си разуман, и верујеш
ономе што видиш на телевизору,
а не ономе што видиш у тањиру!

И, уместо онога ко те лаже,
ти оног ко ти говори истину,
коју би и сам могао да видиш,
голу истину да је твој тањир празан,
оптужујеш за издају и лаж!

А, видим, коприву бариш за вечеру.

И један ме црв не оставља на миру:

како у ту истину, кувану говедину,

можеш да верујеш барећи коприву?

И како се никад не запиташ

зашто се иста истина, иста слика,

коприва или говедина, не види

и на телевизору, и у тањиру?

Август, 2000.

ЗАШТИТНИК ТЕРАЗИЈА

Уз мозаик Младена Србиновића

Дошавши из рата на градски трг,
Деспот је од штита направио кантар.
И насред трга сад мери и дели,
и у венац плете, плодове земаљске,
и тим нас венцем венчава и храни.
А севне ли сабља, да раскине тај венац,
и, кроз све проткану, да пресече нит,
да ту нит, тај венац и венчања брани,
он ће од кантара направити штит!

ПРАГ БЕОГРАДА

1.

Београд

Пишући о славном деспоту Стефану,

Лазаревићу, сину Лазареву,

Константин Филозоф је деспотов град

назвао градом са седам врхова.

И свих је седам врхова побројао,

и, побројавши их, описао их овако:

први је налик на вишњи Јерусалим;

а други, сличан Јерусалиму доњем,

саграђен на двама од тридесет шест

река васељенских, лука је лађама

које, пуне роба, стижу са севера;

трећи је врх лука лађама царским;

четврти врх је кула,

са Дунавом у једној пушкарници;

пети врх се види кад прођеш четврти,
у њему леже царска сокровишта;
шести врх је петом на истоку
и, препун танких кула по бедемима,
види се са свих страна, из свих даљина;
седми врх се диже на западу,
у њему светли Стефанов царски дом.

А ја, који нисам Константин Филозоф,
и који немам његово златно перо,
којим исписује житија, казања
и муњу преко небескога свода,
ја, који умачем перо у дивит, и пишем
ценовнике, тапије и рачуне,
ја не знам шта је врх Београда!

Ал мислим да је праг Београда вода!

2.

Отворите капије, уђите у Београд!

Сиђите му у подруме и кујне!

Попните се у горње одаје!

Попните се у гостинску собу,
са Дунавом у свим прозорима!

Подвикните слуге и слушкиње!
Упослите куварице и куваре:
сто кувара, двеста куварица,
на триста кувара педесет пекара,
и хиљаду гудача и дувача!

Заседните за пуну трпезу!
За трпезом пијте и певајте!
Куцајте се пехарима и крунама!
Куцајте се и бурадима, и звонима!
Куцајте се, ако хоћете, и кулама!

А мене, пошто изведем из чамца,
истимарим и напојим, и нахраним
овим коњским чичком ову рагу,
оставите Београду на прагу!

3.

Отворисмо сва врата патријарху!
Изјахасмо краљевима у сретање!
Наздрависмо кнезу и конзулу!
Пред кефалијом поскидасмо шешире!
Пред пуковника изнесмо хлеб и со!

Са буктињама, и са даровима,
дочекасмо сваког без разлике,
и пашу и субашу,
и дахију и кабадахију,
и буљубашу, и бимбашу, и агу!

А свеца који на длану носи град
остависмо у мраку, на прагу!

4.

Онај који нема ништа,
бос прогнаник из пепела,
из пепела своје жетве,
из пепела своје земље,
измучену И крваву,
спушта главу на праг Београда!

Онај који нема ништа има све,
ако има со на јаје,
штап у руку
и праг за под главу!

А имаће више него све
ако све пусти
ко тикву низ Саву!

5.

Пиљарица ми изручи, у слапу,

кило шљива с кантара у капу!

У сенци градских планинских масива,
идем гологлав, с капом пуном шљива!

Уместо сумњивог знања и памети,
капа ми је препуна плавети!

6.

Погледај како је снажан овај бедем!

Погледај му ширину и висину!

Погледај како је чврсто налегао

тесани камен на тесани камен!

Овом бедему не може нико ништа:

ни топовњаче са Дунава и Саве,

као ни топови са околних брда!

Нема тог ђулета које би му могло

нашкодити, а камоли га разорити!

Што не може ђуле, моћи ће семенка!

Семенка чега? Семенка мразовца,
семенка чичка, семенка водоплава!

Семенка оне каменике, која цвета
из непобедивог зида, на северцу,
која се, можда и љубичаста, плави
у сивом бедему, чија сенка пада
на Град и на поља око Града!

7.

Видиш ли како, на измаку зиме,
она сива обала Дунава
на једном месту почиње да се зелени?

Може ли се то сатерати у ровове?

Може ли то стати под ове капе?

Може ли се томе, урлајући,

командовати „Лези!“ и „Устани!“,

као што се командује нама?

док, преко реке, гледам ону сиву
обалу која постаје све зеленија,
и у мени, спаљеном до темеља,
ово сивило почиње да се зелени!

8.

„Било коју воду да додирујеш
када држиш руку у води,
Држиш све поноре везане
за твоју руку“,

како, у једној од својих славних химни,
каже свети Симеон Нови Теолог,
тако и ја, спустивши руку у Дунав,
држим у руци све поноре, све воде,

али и све ведрине, и све олује,
и све висине, мрачне од звезданог дима,
које се огледају у њима!

9.

С прага видим оба Београда:

у облаку светли Горњи град,

Доњи се дими под облаком на рекама.

У Горњем влада жезло, у Доњем весло.

У Горњем листају псалтир, у Доњем шпил.

У Горњем заседају већа и сабори,

у Доњем се парниче еснафи.

У Горњем зограф лађу позлађује,

у Доњем чамџија лађу катранише.

У Горњем, у сенци високих чемпреса,

зелени и златни, плаве се пауни,

у Доњем, у сенци дудова и врба,

гушчар тера гуске кроз кокошке.

У Доњем дими се казан,

са Горњег топ:

Горњи град брани

Доњи, који га храни!

У Горњем граду деспот подиже кулу,
с које се прате сви путеви и знаци,
и с које звона, на најмањи знак,
подижући чавке, вране и гавране,
буде мужеве да бране бедеме!

Деспот крај Дунава смишља, у соби пише,
и на државном сабору у двору
објављује Закон, који, ко живи муж,
свакој удовици у Доњем граду, о!,
у врећу сипа жито, у сланик со!

А да ли Доњи, гвозденим теговима,
курварством и лоповлуком, повучен
доле у најдоње таме и дубине,
својим тасом дотакавши дно,
тим силаском у понор и ад,

подиже горе, у ону висину,
високо изнад шарана и вина,
тас на коме светли Горњи град?

10.

ОДБРАНА БЕОГРАДА С ПОВРЕМЕНИМ ПАДАЊЕМ У ЕПСКИ ДЕСЕТЕРАЦ

Моћни команданти, трупа и армија,
команданти оклопних дивизија,
коњице, пешадије и артиљерије,
луле пале бацачем пламена!

Бацају се на дебеле коње,
с коња у галопу грме и севају,
а за њима, низ друмове, низ реке,
преко житних поља, кроз облаке,

ко поплава надолази војска!

Пред том силом с коца и конопца,
и пред њеним гладним казанима,

нестадоше с бедема топови,

ишчезоше заставе са кула!

Зар сâм остах Граду на бранику?

Да дочекам сву ту силну војску,

имам ђулад: коштице трешања,

да дочекам топовску паљбу, имам

шлем на глави: љуску од јајета!

ПРАЗНИК У ДОЊЕМ ГРАДУ

1.

Шта је ово? Пијаца или црква?

Од бројања не чујем појања,
од псовки и претњи не чујем благу вест!
Кавге заглушују беседу на Гори,
козе брсте купину што гори!

Да се оће наћи ко, да уђе у цркву!
Да разјури волове, голубове, овце!
Да распе паре, да испретура столове!
Да избаци тезге и трговце!

Да одвоји олтар - од самара,
вагу Суда - ваге пиљара,
глас са бачве - од гласа са Сиона,
и овнујска - од црквених звона!

2.

Овде гладних нема само пет,
него скоро тридесет хиљада!
А ми за њих немамо баш ништа:
ни две рибе, ни пет хлебова, ни Христа!

Нема Христа, али има вере,
ал не вере у свеце и Бога,
него вере у пумпе и тестере,
које покреће струја или нога!

3.

Не питај ме од чега је мање,
од чега је и црње и горе!
Сам ћеш знати какво зрно жање,
када видиш да са козом оре!

Када видиш ко га чиме гађа,

шта му купус и кукуруз пла̀ви,
шта му крушка над асталом ра̀ђа,
сам ћеш знати кога свеца слави!

КВАНТАШКА ПИЈАЦА

Што је јуче коштало 20 динара,

данас кошта 20 хиљада!

А сутра ће 20 милиона!

Неће проћи ни 20 минута,

а тих ће се 20 милиона

попети на 20 милијарди!

А више се могло пазарити

јуче за оних 20 динара,

него данас за 20 милијарди!

Чиме си јуче купово венац лука,

данас не да не можеш једну главицу,

него не можеш ни једно једино чено!

Више данас кошта једно јаје,

него јуче јато кокошака!

да сам јуче имао милион,

белела би ми се река од гусака!

А данас ми се, за тај исти милион,

не би на води забелело ни перце!

да сам јуче имао милијарду,

мого сам да питам пошто је Ваљево!

А данас питам колко кошта зеље!

Нема мяса, а неће бити ни зеља,

ни жишке у пећи, ни петље на игли!

А долази дуга и јака зима!

Не бојте се, браћо, хладне зиме,

него се бојте, браћо, неслане соли!

Засветлеће жишка у пепелу,

намаћи ће се вунена петла на иглу,

забелеће се гуске у рукавцу,
освануће на трпези храна,
када опет со постане слана!

РИБАРНИЦА

Не само песничке тричарије,
како је веровао и писао Катул;
у овом веку и бесмртна дела
завршавају исто као и мртва:
као и у листове синоћњих новина,
данас и у листове светих књига,
чија су слова светлела кроз тмуше,
рибари на пијаци увијају скуше!

ЛАЊСКИ СНЕГ

На београдском Тргу Републике,
кога неки, без много разлога,
ал с много жара, зову Трг слободе,
бронзани кнез Михаило Обреновић
свечано јаше на бронзаном коњу.
А, с времена на време, демонстранти,
машући државним и антидржавним
транспарентима и тробојкама, јашу
и на његовом коњу, и на њему!

Кнез левом руком придржава узду,
а десном руком показује на југ:
јуче је та рука била путоказ
у победе од којих се очекује
да ослобађају и уједињују
градове, кланце и планинске венце,
сливове река, жетве, виногорја,

беле раде, овце и облаке,
све до грчких и албанских села!

А данас је кнежев кажипрст
уперен у фирму „Југоекспорт“,
у којој се продају шешири,
кошуље и конфекцијска одела!

Јул 2000.

ПИТАЛИЦА МЕЂУ КАВЕЗИМА

Је ли зоолошки врт Нојева барка,
у којој би све, и бодљикаво прасе,
и лисица, и јагуар, и шарка,
и зец, и зебра, требало да се спасе?

Ил је то рај, у коме решетке
обезбеђују мир, идилу и слогу,
где свако, и јастреб, и лама, и лав,
у свом кавезу служи своме богу?

Своју ћеш децу у тај рај одвести,
шетаћеш их од бога до бога,
али у том рају нећеш срести
ни Блејковог Тигра, ни Диреровог Носорога!

Кондор нема облаке у кавезу,
ни алигатор у базену брзаке.

Ко у једначину, загледани у резу,
мајмуни чешу темена и стомаке.

Шта то, и кад су будни, и кад спавају,
једни другима, у вреви и граји,
доказују и оспоравају
зелени и црвени папагаји?

Чувар мишевима храни копце и сове,
кофом цубока храни крокодила.
Па чему овде служе шапе и кљове?
Чему овде служе канџе и крила?

Орао, који лебди као вага
у висини и слободи, да ли зна
чему служе брзина и снага
у кавезу један ипо са два?

Је ли јелен и у кавезу јелен?
Може ли лав бити лав без саване,

у којој, кроз поветарац и пелен,
прати кретање своје живе хране?

Зар је ова сита ленштина лав?

Зар је слон овде увеличан миш?

Зар се вук овде изражава са „ав“?

Зар овде орао разуме само „иш“?

Личи ли овде хијена на хијену?

питама, и ту је питањима крај!

Вреди ли бити спасен по ту цену?

Вреди ли по ту цену ући у рај?

КОШАВА

Кошава разноси са кровова дим,
преко тргова котрља венце трња!

Тако дува, да дивљу патку, у лету,
посувраћа као рукавицу!

Капу, да ми је кошава не би одувала,
не носим на глави него у рукаву!

Усукане су, као дрвени конопци,
врбе које су кошави на путу!

Кошава дува Дунаву уз нос,
и његове му таласе, његову пену,
заједно с његовим рибама, баца у лице!

Шамара га рибљим реповима!

Хоће да га одува у Немачку!

Дунав бесни, дунав расте, дунав кипи!
дунав кључа, као да под њим гори!

А горе, високо над кошавом, дува
и звижди влажан северозападњак!

Из тог горњег ветра, кроз овај доњи,
кроз кошаву која прокишњава,
ледене капи капљу у наш мрак!

Закопан у свој брлог, у земуницу,
у своју земуницу на десетом спрату,
с девет хладних ветрова продуван,
после оволиког дувања, звиждања,
и оволиког проветравања, питам се:
одакле се толико осећа
смрад коњушница, смрад камиљих штала,

базд лавова, шакала и хијена?

И питам се шта ће нас спасити:

бог, револуција или хигијена?

ВАГА ВУКА КАРАЏИЋА

На тас стављају масло, слажу сир,
сипају шећер, пиринач, сипају орасе,
на тас изручују укљеве, стављају смокве,
сипају бибер, сипају семе и со,

на тас стављају доказе, стављају печате,
слажу Законике, Уставе, слажу Пресуде,
на тас стављају топуз, стављају ђуле,
на тас слеће гавран с Небојше куле,

на тас из мрака долећу коњаници,
и с коња који се пропињу и пене,
док им бичеви секу сапи, а узде их даве,
на тас из зобница бацају кржаве главе;

на тас се слажу оранице, слажу се гробља,
на тас се слажу планине и вулкани,

на планине се спуштају облаци,
и, док се гасе облаци који нас памте,

на тас ветрови
навејавају пустиње,
плиме на тас
доносе ледене санте.

да допуни
тежину света,
на тас,
на све то,
из руку висина,
капље крв,
на крв
прамиња
снег.

Вук Караџић

на сто,
на други тас,

мастионицу ставља

као тег.

ПОГЛЕД КРОЗ ТРИ ПРОЗОРА

И рат, и смрт, све ћу заборавити!

Али никад нећу заборавити

дан кад су дошли ослободиоци!

Ослободиоци су нам донели слободу!

А сва три бурета слане рибе су однели!

А обе заклане свиње су однели!

А преко двадесет комада перади,

што гусака, што патака, су однели!

Маст однели, месо однели, чизме однели!

Слободу донели, а чизме однели!

Ловили смо сома, званог обалаш!

А уловили смо моруну, оволику,

колику никад ни Белегишани

упецали и кући донели нису!

И ту су моруну запленили и однели!

Књиге запалили, моруну однели!

Боље би ти било да о томе ћутиш!

Нико ме више неће ућуткати!

Ако треба, викаћу и с вешала!

Ако треба, говорићу и с коца!

Христос је само са две рибе, са две,

нахранио пет хиљада људи!

Али ни са пет хиљада риба

не би нахранио два ослободиоца!

Јеси ли ту причу завршио?

Ако јеси,

Могу ли сада и ја нешто да кажем?

Коњушар који уме да говори
оно што надзорник и кнез желе да чују,
може се надати да ће једног дана
и сам постати надзорник или кнез!

То си и сам могао досад да научиш!

А ако ниси научио шта да говориш,
бар си могао научити да ћутиш!

Ако ти пред сваким будеш говорио
као да сведочиш на Последњем суду,
никад нећеш постати ни коњушар!
И од моћних кнежева овог света
не можеш се ничему надати!

А чему бих се од њих и надао?

Ко би ми од њих могао понудити
нешто скупље од овога што имам?

Погледај, на пример, кроз ове прозоре!
Погледај кроз ове прозоре, и кажи,
који би ми Александар,
Карађорђевић или Обреновић,
Александар Први или Други,
Александар Невски или Македонски,
Душан Силни, Иван Грозни, Ричард Трећи,
Хенри Пети, Шести или Осми,
Луј Четрнаести, Краљ-Сунце, Петар Велики,
Константин Први Велики,
Карло Велики,
или неки Карло мањи од Великог,
Карло Глупи, Карло Ћелави, Карло Гузати,
ово могао дати
или одузети?

УПОРИШНА ТАЧКА

Издају, заседу, превару и пљачку,

потере, ловце и ловачке псе,

пакост и завист, мржњу убилачку,

потвору, похлепу и намере зле,

руски логор, тамницу немачку,

брата што удара а не гледа где,

мацке у Ваљеву, вешала у Чачку,

метак за да, конопац за не,

све сам преживео, загледан у тачку,

у ону све даљу, све сјајнију тачку,

која обухвата и садржи све!

ЧИТАЛАЦ НА РАЈЦУ

Крушке, с криве крушке усред жита,

жуте му се на плавом тањиру.

А он неку белу књигу чита,

са скакавцем на сламном шеширу!

МИКЕНА

По дебелим зидинама беле се,
напросто процвале, ученице из Енглеске!
Захвата их
неколико хоризоната одједном,
точкови камења,
камени точкови ветра,
цвет кременом укресан,
кланац од кога хвата вртоглавица,
кроз главе им севају златне
ливаде Арголиде,
међ ногама се открива зрно пшенице,
али јунака нема,
ни њихових лађа пред Науплионом нема!
Те ученице личе на цвеће,
то цвеће би могло рађати богове,
кад би се нашли прави људи!
Где су те славне отмице, ти јунаци,

где су та њина чувена силовања?

Брачних постења нигде, ни на лађама,

ни у облаку,

ни на планинском вису!

Враћају се у аутобус.

Неће голотињом спалити Азију.

Неће Микену поздравити са лађе.

Неће се, блеском силоване, пробудити

у цвећу које греје као ватра.

Удовице.

Аутобусом до Атине, па авионом у Енглеску.

Младе и чедне удовице,

с гробова својих мужева,

које ни виделе нису.

ЧИТАЈУЋИ СРПСКОХРВАТСКУ ЛЕКSIKY РИБАРСТВА ВЕЛИМИРА МИХАЈЛОВИЋА И ГОРДАНЕ ВУКОВИЋ

Институт за лингвистику Нови Сад, 1977.

Где год да отворим овај речник: риба!

Од албалука до шарана и штуке,
једна за другом, греч, деверика,
ко у посне дане, петак или среду,
пливају рибе, по азбучном реду!

На овој страници, пун риба, ври бакрењак,
са ове ми се у лице унесе сом!

А на овој, на ушћу Тисе у Дунав,
лето мирише ко биљна аптека!

Листам овај речник: јегуља, јесетра,
листам: кечига, манић, моруна, смуђ,
листам, и читам, и чудим се, и питам се:

Je ли ово речник или река?

МИТСКА СЛИКА НАД ДУНАВОМ

Шта је оно што прелеће Дунав?

Шаран, који има вранина крила,
ил врана, која има шаранов реп?

Та слика ће се разрешити на земљи,
на познат начин: на јесењем имању,
испод неке жуте букве, шаран
завршиће у вранином Тигању!

ДВА СУСРЕТА СА ШАРАНОМ

1.

Молитвом сам се обратио шарану,
богу Дунава, богу у дубини.

Веровао сам да ће ме бог чути,
И надао се да ће ме услишити.

А он, упецан на зелену муву,
немоћан лежи и зева на суву.

2.

Кад се све угаси,
кад се све охлади,
кад те сви на свету
оставе и забораве,
остане ти
шпорет у касну јесен.

На шпорету тигањ,
у тигању шаран:
печеним очима,
потавнелог
од сећања и знања,
бог дунава те гледа
из тигања!

КАО ИЗ КЊИГЕ ПОСТАЊА

Ко је ову планину,
пуну лековитих извора и трава,
и ову отровницу у овој планини,
којим чекићем, питао би Блејк,
на ком наковњу, и у ком диму, сково?

Измилела из Божије руке,
змија на путу се увија и грчи,
као да покушава
да се претвори
у слово!

ПОСЛЕ УЖАСА

Шта се то

- од века

дубље и моћније

сад, кад је све занемело,

гласи

овим треном

кога испуњава

сунцем упаљен

мирис мирођије?

Тај ми се мирис

са зујањем пчеле

испод капака заклопљених,

кроз цело тело,

до врхова прстију,

шири,

и за трен
- дубљи од века
у сунчеве облаке
тај мирис ме носи,
са раном без лека,
са светом без наде,
тај мирис ме
мири.

РУЧАК У КУЈНИ ЗА СЕЗОНСКЕ РАДНИКЕ НА ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДОБРУ У ТУРИЦИ

Заслепљен,

дигох поглед

с тањира,

преко стола:

из жетве,

кроз врата нагло отворена,

сукну сунце,

светлост у вратима

полако постаје жена,

та жена прилази,

До пола кујне

то је вила Равијојла

(носи маслину златну),

кад приђе столу

Гина куварица

(спушта салату).

ПРАСКОЗОРЈЕ НА ЈЕЛОВОЈ ГОРИ

Кров кукуриче,

гракће храст,

гуче

буква у којој ће до подне бити поноћ,

ускоро свуда уокруг

цвркуће дрвеће,

ко сенка млека преко света

да је пала,

магла низ Лужницу тече

брзо ко да је неко пије наискап,

поток, и крушка над потоком,

зажуборише у мраку, пуни жара.

Најзад сву земљу,
трешње у цвету,
чашу и бокал,
обасјава

- а при том је можда сјајнији свет угасило

сунце са Овчара и Каблара.

НА СВЕТОИЛИЊСКОЈ ПИЈАЦИ

Кантару се, ко да је конац света,
гвоздено јаје, ког терет покрену,
по гвозденом репу тамо-амо шета,
свему казујући тежину и цену.

Гледајућ на кантару зрно биберово,
шарана баченог на кантар ко на спруд,
ја се питам: где сам, шта је ово,
пазарни дан, или Страшни суд?

Ако тако мере грехове јабука,
грехове грашка, злочине карфиола,
злочине закланих у јаслама, у штали,
како ће мерити нас, који смо клали?

Ако осуђене кромпире, са кантара,
односе и гуле их,

сецкају

и прже,

ако зелје баре,

шарана поре,

ако зоб мељу,

ако лимун цеде

до последње капи,

до последњег грама,

шта чека нас?

Шта ће тек бити с нама?

ЈЕСЕЊИ КРСТОВДАН

И пре него што се - маглама, кишама,
ињем, сланом и мразем - најави зима,
све се са поља збира и уноси:
уносе се шљиве у мишане,
кукурузи у кошеве,
кромпири у трап,
житарице у вреће и воденице;
слажу се у каце главице купуса,
тикве у амбаре,
паприке у корпе,
бели и црни лукови у венце;
разастрт по платнима, на сунцу,
суши се пасуљ црвени и бели:
све се данас, с боговима, збира,
да се сутра с мишевима дели!

СЛОВО О СВЕТЛОСТИ

Са цокулама око врата, бос,
разоружан, раскопчан, слободан,
кроз ослобођена и спаљена поља,
кроз миниране њиве, пуне блата,
враћам се кући из рова и рата!

На кући нигде црепа ни прозора,
у кући ничег, ни столице, ни лонца:
оно што нису опљачкали војници
разградили су и разнели сељаци!

Леђима наслоњен на срушену кућу,
у којој расту коприва и трава,
и око које се више ни лимару,
ни зидару, не вреди трудити,

седим на сунцу, међу маслацима,
и не знам шта је већа милост и радост:

овом светлошћу огрејан заспати,
или се њоме обасјан пробудити!

СВЕТА ЈЕСЕН

Има ли ичег да ујесен не сија?

На сунцу, у прозору, дозрева парадајз.

Из шаше светли гомила тикава:

јесен доводи тикве до усијања!

Свако дрво сија као црква!

И крекљаво је дрво ујесен златно!

Нема пута да није посут златом!

И до свињца се иде стазом од злата!

И ја ти кажем: није злато злато!

Злато је кукуруз, злато је сунцокрет,

злато је невен, злато је жуманце,

и ова тиква је злато, а не злато!

Кроз све златнију јесен долази рибар,
носи шарана као кило сребра!

НА САВИНИМ ЛИВАДАМА

Дубоко у јесен

продужили се летњи дани.

Греје,

ко да се на неки смртни грех

излива милост,

сија,

као да нечија гладна рука

врапце храни.

ВЕСТ

Преко љубичастог поља,
у касну јесен,
брзо и шумно,
прелете јато врабаца
из букве у храст.

ВИДИК У СЛУТЊИ

Да ли је видљиво маска невидљивог,
познато магла око непознатог
- тешко нама ако није!

тешко нама ако није
овај кромпир варка која крије
нешто од кромпира хранљивије!

ЗЕЛЕМБАЋ

Одакле је тај зелембаћ овде дошао?

Да тај зелембаћ није нека вест?

Ако је та вест морала бити зелена,
зашто ми није послата као кукурек?

Зашто је морала имати шапе гмизавца,
а не лишће, ко леска или брест?

ПОГЛЕД СА ТОМЕТИНОГ ПОЉА ПРЕМА ВАЉЕВСКИМ ПЛАНИНАМА

Ове су планине биле степенице

уз које су јунаци ујесен

у облаке носили

овнове и вино;

некад су низ ове планине богови

силазили у села,

да се жене.

ПРЕОБРАЖЕЊЕ

Како лепо пред јесен миришу кујне!

Мирише парадајз који се кува,
миришу бабуре које се пеку на плотни,
мирише купус који ври, мирише лук
који сецкају домаћице бујне!

Омамљени мирисима земаљским,
ил пред хладноћама небеским бежећи,
богови силазе с неба и облака,
божанско за овчарско мењају име и презиме,
бацају муње у трње, узимају овчарски штап
и, планинама лутајући, траже
зимницу и жену уз коју ће да презиме.

БОГ ОЛУЈЕ У ЛУГАРНИЦИ

Беше ли јастук напуњен облацима?

да ли на том јастуку сневах

да грмим и севам, или заиста севах,

радосно грмећи кроз облаке и магле?

Још сунцем из тог сневања засењен,

силазим из облака у кујну.

Боса домаћица у кујни вари млеко,

пева, разбија и пржи јаја

- млеко тек што је помужено,

јаја су с легала донета право у тигањ

радост сецкања лука, радост мирисања,

радост удисања, звецкања, сипања зејтина,

радост светлуцања, радост умакања

залогаја хлеба у жуманце,

радост сркања, сољења, радост жвакања,

кроз прозоре ме засењује, заглушује,
јутро пуно кукурикања
и кокодакања.

ДИМ

Шта се оно дими насред поља?

Оно тамо, под оним облаком?

Иза оних седам жутих слама?

Зар је оно насред поља пећ?

Оно мора да је подложио

неки из облака протерани бог,

који се на земљи пробудио гладан,

и коме је гладном било хладно!

ГОСТ ИЗ ОБЛАКА

Скочањеним рукама пригрћући
ћебе око промрзлих рамена,
с ногама у мојим цокулама,
неки се бог крај наше пећи греје.

Жене у пећ трпају цепанице,
греју воду за купање, черупају кокош,
кувају му чајеве, привијају
ракијаве и зејтињаве облоге,
износе погачу, крушке из водњике,
лубеницу из сандука зоби,
из подрума доносе ракију,
с тавана скидају
буђаве шунке, сиреве пуне црва.

Док се он греје, док једе и пије,
и док, једући и пијући, слуша

њихове молитве, које не разуме,

ја, бос и гладан,

кроз прозор гледам у мрак:

снег завејава кубик дрва.

ЧИСТО СРЕБРО

Чистећи посну никољданску рибу
великим кухињским ножем, трудна сна
по столу расипа крљушт, чисто сребро
чију цену зимско сунце зна.

ПОЧЕТАК ДУГЕ ЗИМЕ

Долази дуга зима,
дочекујем је пун наде;
имам четири облице,
и ћебе до браде;
имам пола свеће,
пакло дувана;
хлеба и сланине имам
за седам дана.

ДОРУЧАК

Рекох ли ја синоћ да ће да преснежи?

А и шта ће друго него снег,
ја одавно не чекам да одозго крило зашушти,
да ме голуб обасја и обрадује.

У свакој дупљи излего се снег,
сва огњишта је погасио снег,
кључ и катанац: снег,
Повлен, Маљен, Сувобор, све побелело,
у кревету се будим ко у снегу,
као да сам у неком другом вилајету!

Обувам хладне цокуле, ложим ватру,
сечем у тигањ три режња сланине,
поред прозора опет промиче снег,
сланина почиње да цврчи, разбијам јаје,

Собом прелећу сенке чавки,

сечем хлеб,

и радујем се јајету.

СНЕГ НА МЕДВЕДНИКУ

Боже, ала веје!

Нека веје!

Сир без црног лука

сребрњака

није сир,

Нит је проја

без пепела

проја,

Нит је слатка сланина без чена

белог лука и без снега до

прозора!

ЧУДО НА КОБИЉОЈ ГЛАВИ

Кроз клопке и замке,

без конака и јатака,

све дубље у шумама,

по којима нас лове,

вучјим и козјим стазама узмичући,

при врху узбрдице,

скоро у облаку,

уместо цркве и звоника

угледасмо дрвени сланик и хлеб.

Хлеб у сланик умочивши, запитах се:

има ли друге цркве,

осим ове?

ЧУДО У ЗИМИ

Откуд ова олуја
у ово доба?

Дува
двеста на сат!

Севне
близу ко шибица!

Боже Господе,
и заштитниче,
свети Георгије,
не објављујте ми се
муњом усред зиме,
ни дугом у облаку,
кад јој време није!

Објавите ми се,
ако је могуће,
жишком у пепелу
усред мрклог мрака,
у зимској пустињи
димом из оцака!

ПОКУШАЈ БЛАГОВЕСТИ

Кроз облаке, наслагане на облаке,
кроз хладно кишно сивило и мрак
(како се смркло, тако је и захладило),

кроз коју је небеску кључаоницу
онај закаснили сунчев зрак
на оних неколико усамљених кућа,
на оном далеком планинском превоју, пао?

Зашто је, у овом угашеном свету,
пре него што се угаси и сам,
баш оних неколико напуштених кућа,
да их за трен обасја, изабрао?

МРАК НА ПРАГУ

Одавде, са овог прага, кад је ведро,

види се море иза девет гора!

А ујесен се спусти таква тама

да ти је најдаљи видик онај стог!

Седиш на прагу, зуриш у мрак, и не знаш

је ли све на свету погасио

зато што те је напустио,

ил зато да би ти ближе пришао, Бог!

ПРЕКО СИЊАЈЕВИНЕ, БЈЕЛАСИЦЕ И КОМОВА

На изласку из шуме сретоше ме
три стога сена, као три шубаре,
накривљене на три главе,
на три главе три путника,
који силазе у мрачну зимску земљу.

Из мрачне зимске земље израњајући,
гологлави,
дочекују ме врхови планина,
као богови.

СИЊАЈЕВИНА

Вук Караџић је у Српском рјечнику

цео овај плави планински венац

сажео у две речи и написао:

„Сињајевина, голетна и безводна

велика планина у Херцеговини

између Колашина, Дробњака и Мораче“.

Питам се шта значи реч Сињајевина.

Неко би могао казати сиња Евина:

сиња Евина зеница или коса!

А да овом имену на почетку

можда не стоји и не сија Синај?

А да та заталасана, та залелујана,

та вијугава реч, Сињајевина,

није створена можда на исти начин

на који су створене речи боровина,

сомовина, вепровина, медовина?

Да се овим именом не изражава

нека сиња суштина, сињавина?

Шта ја видим кад чујем Сињајевина?

Сиње море или сиње иње?

Нешто посуто пепелом?

Или поленом?

Или нешто мрачно, што ветрови

месе и носе према Колашину?

Је ли то нешто што нестаје у мењави?

Или нешто што се указује

иза усијане ивице облака?

Је ли то нешто што гори?

Нешто што цвета?

Да л се то цвеће бере машицама?

Ил је то нека ветрина, која везује

и развезује ђавоље репове?

Ил је то ова јутрошња ведрина,

ова ведрина изнад овог стола,
небеска ведрина, којој су ослонци
ово јаје,
овај лук из венца,
и ова чаша, с венцем првијенца?

V

НА СТОЛУ ХЛЕБ И ВИНО

На столу хлеб и вино, и јеванђеље,
а под столом стружу, гамижу, гребу,
рогови, зуби, канџе, рачвасти језици,
бркови, репови, пипци, чекиње, шапе!

Жичу,

Градимо Дечане, Студеницу, Грачаницу,
градимо Псачу, градимо Лесново,
градимо Богородицу Љевишку, и Раваницу,
градимо Сопоћане и Милешеву, градимо Пећ,
да их испуне горња обасјања,
да нас у горње светлости понесу!
А стално су нам за петама,
у стопу нас прате,
свињци, кокошињци и земунице!

прими,

Молимо да нам се небо отвори, да нас

да нас озаре Богојавлења, Благовести,
Преображења, Вазнесења, Васкрс,
а шапе и канџе доњега света и мрака
пружају се за нама, да нас врате
у мрак и гмизавце!

(Из Боја на Косову)

СВЕТОМ ЈОАНИКИЈУ ДЕВИЧКОМ

Молимо Те, свети Јоаникије Девички,

подигни руку,

заштити,

заустави ово расипање,

сабери нас,

врати мраве у мравињак,

светлост у свице,

врати иње и слану у јесен,

дим у зиму,

рибе у Ибар,

ласте у ветрове,

кључ у катанац,

воде у воденице,

волове у плугове врати,

и поцрнело црвенило позлати!

Молимо Те, свети Јоаникије Девички,

засветли испред оних који пале,
устани пред оне који кољу,
и њихове лучеве погаси,
ножеве растопи,
окове раскуј,
од њихове их силе ослободи,
једином силом коју имаш,
хлебом и сољу!

Молимо Те, свети Јоаникије Девички,
сакриј Девич у браду,
ватру у пепео,
траг у снег,
сакриј пчеле у осице,
птице у мишеве,
лето у јесен,

и бос по путевима,
свети Јоаникије,
Господњим,

кроз бежаније,
кроз пожаре и глад,
заустављај нас,
и подижи нас,
и учи нас,
на страшном месту
да градимо Град
од камења
којим нас каменују!

МАЛИ ОТАЧНИК ЗА ПУТНИКЕ

СВЕТИ САВА НА АТОСУ

Из двора с длана очевог, Свети Сава

босоног оде кроз пелен и чкаљ.

Купином се храни, на камену спава,

маслачак му је светац, невен краљ.

Док га засењује слово, што се бели

у лептиру, док га заглушује

слово што зуји у грожђу и цвећу,

Свети Сава сунчеву светлост дели

с хлебом и маслинама,

а хлеб и маслине

дели са косовима

што му на руке слећу.

СВЕТИ СИМЕОН

Док све српске земље ћуте, занемеле,

чекајући да чују Немањин глас,
он скида круну, отпасује мач,
и са злата у пепео силази, бос.

Ми, који смо га гледали у висинама,
и глас му слушали и с коња, и из грома,
сада га видимо како нем, клечећи,
у пепелу, с челом при темељу,
шапуће у уво глувога камена,
којим слуша, и можда чује, Бог.

ГРОБ У СТУДЕНИЦИ

На гроб Светог Првовенчаног Краља
жене доносе стакла зејтина, флаше вина,
просипљу орасе, јабуке, крушке и дуње,
црнѐ и белѐ, кроз стење и борје,

ветрови с брда доносе кудеље вуне.

На гроб Светога Краља сипају жито,
на жито слећу шеве, сенице, врапци,

слећу косови, и житна зрна зобљу,
не зна се јесмо ли на гумну, ил на гробу.

ПОТОМЦИ СВЕТОГА САВЕ

Каца нам се расушила, бачва расточила,
брашно нам се убуђало, чорба прокисла;
раж нам се затравила, коса увашљивила,
вино се усирћетило, сирће изветрило.

Нашу свећу гасе, жетву пале.

Ми смо у мастионицу Савину песак усули,
од таковског грма кашике издељали.
Све усијано, и осијано, и озарено - угасили,
па, у мраку, сабрано расули,
зашивено рашили, помирено закрвили,
исцељено озледили, утешено уцвелили,
недељиво поделили.

ХОДОЧАШЋЕ СВЕТОМЕ САВИ

1.

Ево у каквом мраку остаје свет

кад се угаси света ватра!

По хлебу хвата се буђ, хвата се лед

по путевима пуним блата.

У овом мраку множе се омче и куке,

свињска куга и међ људе се шири.

У овом мраку стављају на муке

и секу оног који браћу мири.

Све што је крвљу купљено, главом плаћено,

у овом мраку губи цену.

Што дигне главу, скончаће, премлаћено,

и изгореће, у катрану и сену.

Уместо да се сабира, у часу

када ни богови не опстају сами,
оно што се, вековима расипано, не расу,
расуће се у овој зими и тами.

Па око чега браћа да се скупе?

Око свеће?

У свећи нема фитиља!

Око лонца?

У лонцу нема супе!

А осим супе

немамо другог разлога ни циља!

У овом мраку множе се они што могу
да купе све, а не могу ништа да створе.

У овом мраку глинених руку и ногу
биће добро ако не буде горе.

Из овог мрака, што труне и трује,
не чује се позив ослободиоца.

Одакле ће се чути, ако се не чује
са крста, с точка, с Косова и с коца?

2.

У овом мраку,
из овог сурдука,
не види се даље
од хлеба и лука!

Из овог мрака
глас нам не допире
ни до праоца,
ни до праунука!

3.

Брате, који си измирио браћу,
сине, који си подигао оца,
оче, чији пепео синови расуше!

Донео си нам семе вина, семе жита,
ал нема ко у земљу да га баци!
Написао си, ал нема ко да чита,
знак у коме се сабирају сви знаци!

Камен темељац дао си нам у шаке,
ал не дигосмо бедем насупрот сили!
На Твом смо гробу оставили штаке,
ал не стигосмо куд смо наумили!

Паљени опет и гоњени хајкама брзим,
тражимо заклон под настрешницом Твојом!
Не допусти да с гроба Твог отпузимо
на коленима, везаним кожом и чојом!

Ако Ти нећеш, ко ће нас повести,
закопане с ровцима и кромпирима,
путниче који си босим ногама доспео
тамо докле се не допире ни крилима?

4.

Лађо с које се види Јерусалим!

Путе којим се враћа блудни син,

ратник из рата,
с робије робијаш!

Чашо вина,
хлебе,
свето слово!

Шљиво крај извора!

Уље маслиново,
које нас храниш, и које нам сијаш!

Чуј нас, свети оче, који одјекујеш
од звона и клепала који траже спаса!
Кад ћеш нас чути, ако нас не чујеш
данас, кад немамо ни језика, ни гласа?

ДЕСЕТ ОБРАЋАЊА БОГОРОДИЦИ ТРОЈЕРУЧИЦИ ХИЛАНДАРСКОЈ

Мајко Слова и Спаса, Тројеручице,
нека наше чамце у благе луке
из густих олуја с пучине доведу
птице, излетеле из Твоје треће руке!

Тројеручице, катанце, браве и врата,
браћу у казану олова које кључа,
све што су безбројне руке закључале,
нека нам Твоја трећа рука откључа!

Тројеручице, док нас лове и мере
метром, литром, кантаром, тегом и врећом,
Ти, двеју руку склопљених пред кантарцијом,
измери нас, и помилуј нас, трећом!

Док кишу проткива суснежица, и вук,

риба и врана крећу на нас, у лов,
бескућнима у вејавици, Тројеручице,
Твој трећи длан нека нам буде кров!

Док се затварају све капије, сви капци,
пред смрадом наших грехова и рана,
Тројеручице, нек нам се отвори црква
на Твојој трећој руци сазидана!

Голе, млаћене моткама, секирама,
оборене под ноге, и дотучене
у подножју брда уз које смо се пели,
трећом нас руком, Тројеручице, исцели!

И узвиси, трећом руком, Тројеручице,
све оне који су, стотинама руку,
стотинама година, из жетвених слама,
бацани на дно казана и јама!

У овом свету несланих мора и јела,

Док нам се броје последњи тренуци,
нек засветли, нек нас осоли, Тројеручице,
со суза, скупљена у Твојој трећој руци!

Тројеручице, луко и утехо,
мајко чокоту ког распињу и туку,
смилуј нам се, грешним и убогим, и прими
душе наше у Твоју трећу руку!

Двема рукама сахрањене, Тројеручице,
у ову земљу, испуњену мџком,
нек нас из ове црне земље у облак
понесе храст, засађен трећом руком!

Table of Contents

I 2

ЕПИТАФИ СА КАРАНСКОГ ГРОБЉА.. 3

ЂАВО НА СЕЛУ. 6

НА СЕЧОРЕЧКОМ ГРОБЉУ. 8

ЗВЕЗДА ПУТНИЦА.. 10

РУГАЛИЦА О ВИНУ. 12

КОСЦИМА.. 14

ПОПЕВКА.. 15

ПИТАЛИЦЕ. 16

КЛЕТВЕ. 17

ЗАГОНЕТКА.. 21

ОД ПОСЛОВИЦА ПРЕЉА И ШВАЉА.. 22

ЗДРАВИЦА.. 23

ОДГОВОР НА ЗДРАВИЦУ. 24

МОЛИТВА.. 25

ПИТАЛИЦА ПОД ХРАСТОВИМА.. 26

ХРАСТ НА ПОВЛЕНУ. 27

ХРАСТ. 30

II 32

ВАШКЕ. 33

ШЛЕМОВИ.. 35

МАЛЕ ДРЖАВЕ. 46

ЗИМА У СРБИЈИ 1809. ГОДИНЕ. 47

ЈАДАЦ.. 49

ДРВОСЕЧА ПОПУ. 51

ТОБЦИЈА СВОМЕ КОЊУ НА КОМЕ СЕ ВРАЋА ИЗ РАТА.. 52

БИТКА НА ЦЕРУ. 53

СЕОБА СРБИЈЕ. 55

ИЗВЕШТАЈ. 58

ОПЕТ ВОЈНА.. 59

БАЛАДА О СТОЈКОВИЋИМА.. 61

ОКУПАЦИЈА УЖИЦА.. 64

ВИДИК ПРИ БЕКСТВУ ИЗ КОСТОЈЕВИЋА.. 65

[ВИДИК У АУШВИЦУ. 66](#)
[ДОЛАЗАК КОМАНДАНАТА.. 67](#)
[ПЕСМА О КОМАНДАНТИМА.. 68](#)
[ПЕСМА О НОШЕЊУ ОДСЕЧЕНЕ ГЛАВЕ ДУШАНА РАДОВИЋА
КОНДОРА КРОЗ СЕЛА И ПРЕКО ПЛАНИНА ЗАПАДНЕ
СРБИЈЕ. 69](#)
[НА ТРИДЕСТОСМОГОДИШЊИЦУ БИТКЕ ИЗМЕЂУ ПАРТИЗАНА
И ЧЕТНИКА НА ЈЕЛОВОЈ ГОРИ МЕСЕЦА СЕПТЕМБРА
ГОДИНЕ 194](#)
[ЗАПЕВКА НА ГРОБУ КАПЕТАНА ШУЉАГИЋА.. 74](#)
[ИСТОЧНИЦЕ. 76](#)
[ДОМОДРЖНИЦЕ. 78](#)
[ВИКАЛИЦА ЖИВАНЕ СА СУБЈЕЛА АЛИ КОЈА ЈЕ ИЗ ОБЛАКА
ЗИНУЛА НА ЊЕНЕ ШТАЛЕ АМБАРЕ ВОЋЊАКЕ УСЕВЕ КУЋЕ
И ГР](#)
[КОПИЛУША.. 81](#)
[СОЛДАТУША.. 83](#)
[МРКЛА ЈЕСЕН.. 85](#)
[ПЕСМА О ШИВАЋИМ ИГЛАМА.. 86](#)
[ВЕЧЕ. 87](#)
[ШВАЉА.. 88](#)
[III 89](#)
[ЗАПИС. 90](#)